

Ons semitisme
Tussen onopgeefbare verbondenheid en kritiek op Israël
pagina 3

Manipulaties
Ironie op ons netvlies en in onze herinnering
pagina. 6/7

Maria
Koningin van de Vrede voor Christenen en Moslims
pagina 9

Jan Schaake

In alle terugblikken op de laatstgehouden Tweede Kamerverkiezingen werd wel opgemerkt dat het buitenlandbeleid hierin nauwelijks een rol speelde. Veelal bleef het bij die vaststelling en werd niet verder gekeken naar de oorzaken en naar de gevolgen hiervan.

Dat buitenlandbeleid zo'n geringe rol speelde zou namelijk veel verbazing moeten wekken. Juist op dit gebied is de afgelopen jaren immers veel gebeurd dat niet alleen ingrijpend, maar ook nog eens politiek omstreden was. De vorige verkiezingen vonden in januari 2003 plaats. Een paar maanden vóór het begin van de Irak-oorlog. In de maanden na die verkiezingen leek de vredesbeweging weer terug van weggeweest met twee massale demonstraties tegen die oorlog. We stonden de oorlog aanvankelijk alleen politiek, later toch ook militair, maar van het massale protest van een herlevende vredesbeweging bleek al snel weinig meer over. Saddam Hussein was weg en we moesten er nu maar het beste van maken en niet blijven zeuren over de leugens waarop de rechtvaardiging van de oorlog was gebaseerd en zelfs niet over de mogelijke martelpraktijken door Nederlandse militairen in Irak die enkele dagen voor de verkiezingen naar buiten werden gebracht. Een beetje onkies om met zoiets de verkiezingen te beïnvloeden, zo leek de algemene reactie en de oppositie kwam al snel terug op het voornemen om vlak voor de verkiezingsdag een speeddebat te houden.

Twee jaar na het begin van de oorlog tegen Irak kregen we in Nederland een referendum over de Europese Grondwet. Tot grote schrik van de gevestigde politiek zei twee-derde van de kiezers 'nee'. Er zou een Brede Maatschappelijke Discussie over Europa worden gevoerd, maar die ging niet door. Politieke partijen moesten zichzelf maar bezinnen op hun Europa-standpunt, maar die discussie werd vooral binnenskamers gevoerd. Tijdens de verkiezingscampagne leek het wel alsof 'Europa' niet bestond; nog

geen week na de verkiezingen laaide de discussie plotseling op over de onderhandelingen met Turkije – waarschijnlijk één van de meest heikele thema's over de Europese Unie de komende jaren. Dat punt speelde eerder ook al, maar toen ging het over de Armeense genocide en over de vraag of we in Nederland een ideeën-politie zouden moeten hebben – niet over de manier waarop Turkije met z'n geschiedenis en met z'n christelijke minderheden om gaat.

Nog een jaar later: de uitzending van Nederlandse militairen naar de Afghaanse provincie Uruzgan. Volgens de politici een wederopbouwmissie, volgens militaire deskundigen een vechtmisssie: de zwaarste waarbij Nederland betrokken is sinds de Korea-oorlog. Sinds de uitzending van de Nederlandse militairen zenden verschillende actualiteitenrubriek kritische reportages uit over deze missie. De NCRV deed dat zelfs nog twee dagen vóór de verkiezingen. Maar de Nederlandse oorlog in Afghanistan, die volgens velen volledig uit de hand dreigt te lopen, speelde geen enkele rol in de verkiezingen.

Politiek klimaat

En zo kunnen we nog wel even doorgaan. De houding van de Nederlandse regering tijdens de volstrekt asymmetrische oorlog die Israël de afgelopen maanden in Libanon en Gaza voert, waardoor een eensgezind Europees optreden onmogelijk werd gemaakt. De machteloosheid waarmee de wereld toekijkt naar de oorlogen in Soedan (Darfur) en Somalië. En voor het overige konden we de avond vóór de verkiezingen nog bij 'Freek' te biecht: de poolkappen smelten, India en China zijn in opkomst en op de kusten van West-Afrika vertrekken dagelijks honderden vluchtelingen met bestemming Europa. Het speelde allemaal geen rol. Maar waarom eigenlijk niet?

Het is gebruikelijk om bij dit soort vragen eerst met de ver-

Provincialistische verkiezingen

wijtende vinger naar de media te wijzen. Maar zoals hierboven geschets kwam het thema 'buitenland' juist in de kranten en televisieprogramma's regelmatig en op pregnante wijze aan de orde. Hebben we als vredesbeweging zitten slapen? Natuurlijk had het altijd meer kunnen zijn, maar als Kerk en Vrede waren we direct betrokken bij een forumdiscussie met Tweede Kamerleden over de toekomst van Europa als vredesproject (zie pagina 2) en bij een publieke verklaring over de verschillende standpunten van politieke partijen over het aanhoudend geweld in het Midden-Oosten. En ook werden tijdens de campagne nog eens 25.000 extra actiekaarten 'Geen ontwikkelingswerkers met een geweer' (tegen het idee van een 'wederopbouwmissie') uitgezet. Als je niet kunt wijzen naar de media of naar de vredesbeweging, dan kun je naar de kiezer kijken, maar in hoeverre bepaalt deze eigenlijk de thema's die centraal staan in de campagne? "Het is het politieke klimaat," wordt dan gezegd. Maar dat klimaat wordt niet door de kiezers maar door de politici beïnvloed. Dat de

oorlog ten Irak in 2002 Gerhard Schröder aan de verkiezingswinst hielp en afgelopen najaar de Democraten in de Verenigde Staten kan niet verklaard worden door te veronderstellen dat de Duitsers of Amerikanen een internationale oriëntatie hadden. Schröder en de Democraten maakten het zelf tot inzet van de verkiezingen.

En dat lef ontbrak de politici in Nederland. De oppositiepartijen, met name die ter linker zijde, stelden dat zij het buitenland wel eens aan de orde hadden willen stellen. Maar zoals gezegd, de toekomst van 'Europa' werd ook door hen zorgvuldig gemeden en hoe belangrijk een onderzoek naar het Nederlandse Irak-beleid ook is, voor de gemiddelde kiezer gaat dat nergens over. Geen enkele partij stelde onomwonden dat de Nederlandse troepen liefst morgen uit Afghanistan terug moesten komen. We moeten minder slaafs zijn aan de Amerikaanse regering, maar het NAVO-lidmaatschap wordt door geen enkele partij meer ter discussie gesteld. En buiten dat Irak-onderzoek en de aanschaf-

van de Joint Strike Fighter, had de oppositie (ter linkerzijde) geen andere buitenlandpunten waar men het onderling over eens was en dat als aansprekend alternatief gepresenteerd kon worden.

Naast het gebrek aan een aansprekend buitenlandpunt bij de oppositie, werd het 'politiek klimaat' over buitenlandbeleid ook beheerst door de mist die de Nederlands regeringspartijen en de afgelopen jaren hebben gecreëerd. Uitdrukkingen als 'wel politieke maar geen militaire steun' (als het gaat om Irak), 'wederopbouw- en geen vechtmisssie' (Afghanistan), 'evenwichtige benadering' (Midden-Oosten) geen vlees noch vis. Met dergelijke termen wordt het Nederlands buitenlandbeleid volledig gedepolitiiseerd. Alsof er geen keuzes gemaakt kunnen worden, maar gelukkig ook niet hoeven worden. Buitenlandbeleid is directe hulpverlening aan slachtoffers van geweld, zonder ons te beklommen over de oorzaken van dat geweld en de hoe onze 'hulp' die oorzaken misschien eerder versterkt dan daadwerkelijk tegengaat.

Provincialisme

Als we spreken over het 'politiek klimaat' dan wordt dat bepaald door een eng provincialisme. Terwijl het in Irak en Afghanistan gierend uit de hand loopt, zijn wij er trots op dat wat 'onze jongens en meisjes' presteren in 'onze' provincies Al Muthanna en Uruzgan. Eilandjes van rust in een woelige omgeving (hoewel dat beeld van Uruzgan niet echt meer volgehouden kan worden). En zo denken we ook over ons eigen land in de woelige wereld. Smeltende poolkappen? Dan verhogen we de dijken. India en China in opkomst? Dan snijden we in onze sociale voorzieningen onder het mom van economische hervormingen. Vluchtelingen op de Afrikaanse kust? Restrictief vluchtelingenbeleid. Gewelddadig verzet tegen de Westerse hegemonie? We sturen onze militairen. Een provincialistisch buitenlandbeleid dat geen enkele boodschap heeft aan oorzaken en gevolgen. En dat door de verkiezingsuitslag van 22 november jl. helaas ook niet drastisch zal veranderen.

Arjan Vliegenthart

VOOR WELK EUROPA KIEZEN WE?

Of kiezen we maar niet?

Minder dan anderhalf jaar na het referendum over de Europese Grondwet is de discussie over de toekomst van Europa zo goed als verstomd. Ook tijdens de afgelopen verkiezingscampagne maakte het thema nauwelijks onderdeel uit van de verschillende debatten. De Nederlandse politici die anderhalf jaar geleden nog door het land trokken om de Europese Grondwet te propageren, hielden zich nu stil.

De Europese Unie wacht ondertussen de uitkomsten van het verstomde Nederlandse debat niet af. Zowel de Duitse Bondskanselier Merkel als de Franse minister van Binnenlandse Zaken Sarkozy dringen erop aan het debat over de toekomst van de Unie en de Grondwet te heropenen. Ook de afgelopen anderhalf jaar hebben we kunnen zien dat de Europese Unie op veel beleids-terreinen de oude weg 'gewoon' heeft vervolgd. De afgelopen periode hebben we vanuit Kerk en Vrede in verschillende kranten en in Vredesspiraal de aandacht gevestigd op de voortvarendheid waarmee met name de opbouw van een Europese legermacht wordt vormgegeven en hoe dit contrasteert met het Europese onvermogen om diplomatiek op te treden, bijvoorbeeld in het Midden-Oosten.

De uitdaging zit er dan ook met name in om het onderwerp opnieuw op de agenda te krijgen en aandacht te vragen voor wat de vredesbeweging belangrijk vindt: het serieus werk maken van een Europese Civiele Vredesdienst, die een alternatief biedt voor het gewapenderhand oplossen van internationale conflicten. Het bijdragen aan een Europees buitenlandsbeleid dat sociale en economische gerechtigheid en geweldloosheid centraal stelt en het bekritisieren van de Europese pogingen om ook op militair gebied een supermacht te worden. Onder de titel Europa als Vredesstichter organiseerden Kerk en Vrede en

NEAG Alternatieven voor Geweld op 6 november jl. een debatavond over deze drie vragen met Tineke Huizinga (ChristenUnie), Farah Karimi (GroenLinks) en Henk Jan Ormel (CDA).

Over de rol van Europa als economische wereldmacht waren de meningen sterk verdeeld. Van de kant van Kerk en Vrede werd benadrukt dat je de eco-

ondersteunen? Zolang de Europese doelstellingen abstract blijven wil iedereen die wel onderschrijven, maar zodra er boter bij de vis gegeven moet worden, blijkt dat allemaal politiek wel erg gevoelig te liggen.

Buitenlandsbeleid

Over de vorming van een legermacht waren de politici het onderling wel eens. Machiavelli

Om iets concreter te krijgen wat burgervredeswerk precies inhoudt, worden de aanwezigen uitgenodigd om van hun ervaringen als vredeswerker te vertellen. De vraag is dan waarom het op Europees niveau georganiseerd zou moeten worden. Genoemd worden de officiële backing, het voordeel van internationaal samengestelde teams, het belang van een goede training en de er-

moeten worden, maar wél door overheden ondersteund worden. Ze geeft echter toe dat ze niet erg bekend is met initiatieven als een vredescorps. Henk Jan Ormel is het met haar eens dat het contraproductief kan zijn dergelijke initiatieven in de overheid te incorporeren. Farah Karimi heeft zich al langer in dergelijke initiatieven verdiept en is er positief over. Zeker na Kosovo is ze er voorstander van meer te investeren in conflictpreventie. De gespreksleider stelt voor om over dit onderwerp een expertmeeting te houden in de Tweede Kamer. De parlementariërs geven aan geïnteresseerd te zijn in een dergelijke expertmeeting.

En daarmee heeft dit zoveelste verkiezingsdebat de vredesbeweging toch weer een stapje verder geholpen. De conclusie mag zijn dat de vredesbeweging wel eens meer baat zou kunnen hebben van het onder de aandacht brengen van alternatieve projecten voor conflictbemiddeling dat zou wel eens potentie kunnen hebben bij politici. Veelal is het niet eens politieke onwil maar gewoon het niet op de hoogte zijn van vreedzame alternatieven dat ervoor zorgt dat bij elk conflict toch eerst weer wordt gekeken naar de militaire aanpak. Zo leert ons in ieder geval het bovengenoemde resultaat van de debatavond. Voor Kerk en Vrede ligt hier misschien een belangrijke taak: het blijven werken aan Europese alternatieven voor bewapening en deze als voorbeeld voor houden aan alle politieke partijen om zo draagvlak te creëren voor vreedzame methoden van conflictbemiddeling.

Het volledige verslag van de debatavond, geschreven door Renée Zandvliet, en waaruit in het bovenstaande artikel enkele passages zijn overgenomen, is te vinden op de website van Kerk en Vrede.

nomische rol die Europa wereldwijd speelt niet moet loskoppelen van de politieke doelstellingen van vrede en gerechtigheid die je in Europa zegt na te willen streven. In hoeverre zijn we bereid om de eigen Europese economische belangen ondergeschikt te maken aan die doelstellingen, bijvoorbeeld als het gaat om de Europese landbouwsubsidies die erg nadelig zijn voor ontwikkelingslanden? In hoeverre zijn we bereid om de Europese vredesoproepen aan Israël met economische drukmiddelen te

werd erbij gehaald om te betoegen dat je geen buitenlandsbeleid kunt hebben zonder leger. De enige discussie was in hoeverre sprake moest zijn van democratische controle door het Europees parlement en of je wel een leger zou kunnen inzetten als je als Europa politiek zo verdeeld bent. De meeste mensen in de zaal geloofden niet in een Europese legermacht en dus was het de hoogste tijd om de aandacht dan maar te richten op de wenselijkheid om tot een geweldloze Europese burger-vredesmacht te komen.

kenning door Europa van burgervredeswerk als instrument van het buitenlandsbeleid.

Conflictpreventie

Tineke Huizinga vertelt dat ze afgelopen zomer een boek las over een inspirerende jonge katholieke die in Italië een succesvolle vredesbeweging oprichtte. Ze vindt dit goede initiatieven, maar twijfelt aan het idee van een civiel EU-leger. Het lijkt haar goed dat vredeswerk nu juist los staat van de overheid. Het zou volgens haar niet door de EU geïncorporeerd

Redactioneel

Het is een tijd van verkiezingen en dus staat deze Vredesspiraal daar vol mee. In de onderkantjes de verkiezingen van een nieuw bestuur van de International Fellowship of Reconciliation (IFOR) half oktober en van een nieuw bestuur van Kerk en Vrede eind november. In de zes weken daartussen vonden verkiezingen plaats in Congo, de Verenigde Staten, Nicaragua en natuurlijk in Nederland. De uitkomsten van de verkiezingen kunnen gevolgen hebben. Zo lijken de Amerikaanse verkiezingen te leiden tot een grote bijstelling van het Irak-beleid; met Nicaragua wordt in de overzichten weer een rood vlekje op de

kaart van Latijns-Amerika toegevoegd (waarmee wordt aangegeven dat links daar aan de macht komt in reactie op het Amerikaanse beleid van de afgelopen jaren), in Congo houdt men z'n hart vast dat de uitslag niet tot een nieuwe burgeroorlog zal leiden en in Nederland... Tsjja. Die verschillende gevolgen maken ook duidelijk dat niet alleen de uitkomst van de verkiezingen interessant kan zijn, maar ook het hele proces. In de campagnevrij worden de verschillen tussen de verschillende partijen fors uitgemeten en worden de gebeurtenissen in oorlogstermen geduid (enemy watching, campagnestrategie, e.d.). Daags na de verkiezingsdag vindt het grote verzoenen plaats, met name in

landen als Nederland waar politieke tegenstanders samen een regering moeten vormen. De eerste weken van de formatie zijn vooral bedoeld om langzaam weg te komen van het gevecht en de beelden die over en weer van elkaar gemaakt zijn. In de Verenigde Staten zagen we president Bush na een felle strijd een zoenoffer brengen in het aftreden van Rumsfeld en hoorden we hem zeggen dat hij graag constructief wilde samenwerken. In Nicaragua werd ook de verzoening gepredikt, maar in dit nummer wordt uitgelegd hoe onwerkbaar dit is wanneer het initiatief van de machtigste partij uitgaat. Tijdens de IFOR Council wezen verschillende Afrikaanse afdelingen er op hoe belangrijk werkelijk verzoenings-

werk is direct na de verkiezingen omdat de politieke tegenstanders elkaar werkelijk het licht niet in de ogen gunnen en tijdens verkiezingen vaak veel dieperliggende verschillen worden uitgevochten. In Nederland was er weinig discussie, maar in onze buurlanden werd de afgelopen maanden een stevig debat gevoerd over het nut van een Europese militaire missie naar Congo en of het werken aan verzoening tussen de verschillende bevolkingsgroepen niet veel meer prioriteit zou moeten krijgen. En daarmee liggen de verkiezingen en het omgaan met de verkiezingsstrijd ook daadwerkelijk op het bordje van de vredesbeweging.

De redactie

Waarom wij met de Joden verbonden zijn

Dick Boer,
lid van de Theologische
Werkgroep

De Protestantse Kerk in Nederland spreekt in haar kerkorde uit dat zij "geroepen is gestalte te geven aan haar onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël". Veelal, zo mijn indruk, wordt daar door voor- en tegenstanders van deze uitspraak onder verstaan dat dat betekent: door dik en dun achter de staat Israël staan. En wie dat niet wil, is ertoe geneigd deze zinsnede uit de kerkorde te schrappen. Deze staat immers de noodzakelijke kritiek in de weg. Wie de staat Israël kritiseert merkt ook vaak dat hij met die 'onopgeefbare verbondenheid' om de oren wordt geslagen.

De grond van de verbondenheid

Wat vergeten wordt is dat de houding tegenover het doen en laten van de staat Israël en afgeleide is van wat de 'onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël', de Joden dus, inhoudt. Dat wil niet zeggen dat die verbondenheid met die staat er niets mee te maken heeft. Ik kom daar nog op terug. Maar de grond voor de verbondenheid met de Joden is niet een op zichzelf staande sympathie met de staat Israël. Zodat, van de weeromstuit wie die sympathie niet heeft met die verbondenheid niets beginnen kan.

De kerk is met het volk Israël verbonden omdat de God die zij belijdt de God van Israël is. Hij heeft dit volk verkozen, niet omdat het zo sympathiek was maar omdat hij zag dat er voor dit volk in de wereld geen ruimte bestond. Hij heeft die ruimte gecreëerd, het bevrijdt uit het slavenhuis Egypte en gebracht in het land, waar het 'rust' zou vinden. Daar is weinig van terechtgekomen. En

de bijbel verzwijgt ook niet dat Israël zelf daaraan in hoge mate schuld is en God het aan zijn lot dreigt over te laten. Maar dat gebeurt niet! Dat wij de bijbelse boodschap een 'blijde boodschap' (Grieks: evangelie) noemen, vindt zijn grond daarin dat God zijn volk trouw blijft, ondanks alles. En het zogenaamde Nieuwe Testament spreekt dat niet tegen maar bevestigt het juist. Als het volk zich tegen Jezus keert, bidt hij met de dood voor ogen: vader (de God van Israël dus), vergeef het hun want zij weten niet wat zij doen. En Paulus, de apostel van de 'volken' (gojim), schrijft in zijn brief aan de gemeente van Rome dat 'beel Israël' gereed zal worden en dat de gojim in de gemeente niet moeten denken dat zij in plaats van Israël het 'ware Israël' zouden geworden zijn. Nu kunnen wij het laatste natuurlijk opvatten als de oprisping van een Jood die als het puntje bij paaltje komt denkt: eigen volk eerst. Maar waarom zou dan zijn 'evangelie' dat ook wij, gojim, hoewel goddeloos, rechtvaardig verklaard zijn, wel als laatste waarheid moeten gelden? Nee, zowel Jezus als Paulus, allebei dissidente Joden, bleven met Israël verbonden en konden zich niet voorstellen dat dat bij de God van Israël anders zijn zou. Wie Jezus gelooft en Paulus volgt kan dus niet anders dan met de Joden onopgeefbaar verbonden zijn.

Met een moreel oordeel, positief of negatief, heeft dat niets van doen. De Joden mogen er wezen, tot onze vreugde of tot ons verdriet – maar wij zouden er ons over moeten verheugen dat zij er zijn, dat zij er godzijdank nog altijd zijn. Godzijdank, maar verschrikkelijk genoeg niet dank zij ons, de gemeente uit de gojim. En het was juist die gemeente die de Joden had moeten demonstren dat er voor hen in de wereld van de gojim ruimte was, dat zij niet langer aangewezen waren op dat ene land waarvan het bestaan permanent bedreigd was. Dat was

het grote punt van Paulus: de tempel verwoest, Jeruzalem een Romeinse stad, het land bezet, maar juist toen het godswonder dat gojim zich met de Joden tot één gemeente verbonden en zo in die wereld van het Romeins imperium voor de Joden plaats maakten!

ject, niet meer en niet minder. Het is in het licht van die geschiedenis nog maar een ogenblik geleden dat (nog maar) één kerk in haar kerkorde uitspreekt met de Joden onopgeefbaar verbonden te zijn. Het staat op papier, maar papier is geduldig. Verbonden-

het conflict tussen de staat Israël en de Palestijnen, voor je het weet een negatieve bijdrage. Omdat zij te argeloos voortblijzen aan het Joodse 'complex' dat Amos Oz beschrijft in 'Hoe genees je een fanaticus'. Hij heeft het daar over "ons Israëliëse Joden": "een stel half-hysterische vluchtelingen en overlevenden, achtervolgd door gruwelijke nachtmerries, niet alleen getraumatiseerd door Europa, maar ook door de manier waarop we in Arabische en islamitische landen zijn behandeld".

Het secundaire antisemitisme

Wil dat zeggen dat wij van elke kritiek op de politiek van de staat Israël moeten afzien? Zeker niet. Deze politiek is zowel moorddadig – tegen de Palestijnen – als suïcidaal, want op termijn ook het einde van de Joodse staat. Alleen, die kritiek moet zo worden geformuleerd dat duidelijk is dat zij goed voor de Joden is en staat onder het voorteken van de verbondenheid. En daar ligt een geweldig probleem. De Duitse filosoof Adorno, zelf Jood, citeert ergens een Joods arts die zei: Auschwitz zullen zij [hij doelde op de Duitsers, ik denk dat het ook op ons van toepassing is] ons nooit vergeven. Adorno verklaart zo wat hij noemt: het secundaire antisemitisme. Hij verstaat daarvoor een antisemitisme dat de Joden het schuldgevoel wil inpeperen dat zij ons, die Auschwitz toelieten, hebben bezorgd. Daarom verglijdt de kritiek op de staat Israël te vaak in een antisemitische retoriek. De misdadigheid ten aanzien van de Palestijnen heet dan 'holocaust', Sharon 'Hitler' en (zoals laatst in een brief die ik kreeg van een lid van Kerk en Vrede) de door Israël onder curatele gestelde Palestijnse autoriteit een 'Joodse Raad'. Dit voor Joden angstaanjagend taalgebruik verbiedt de 'onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël'. Die dus vooral in de kerkorde moet blijven staan!

Onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël.

Het 'christelijke' Europa

Niet in de kerkorde, laat staan in de praktijk van de kerk met de Joden verbonden. De Joden moesten het christelijke Europa ervaren als de ruimte waarin zij bij uitstek onveilig waren. Het was niet toevallig in Europa dat hun 'ondergang' (Hebreeuws: Sjoa) werd gepland en het heeft niet veel gescheeld of zij waren er hier niet meer geweest. Het was aan het Joodse verlangen naar Zion te danken dat er in die anti-joodse wereld een Joodse staat ontstond, als een overlevingspro-

heid echter moet blijken. Wij zijn daar op z'n best net mee begonnen. Dit artikel nu al te problematiseren (en de Israël-zondag dan natuurlijk ook) geeft aan dat wij nog niet begrepen hebben wat verbondenheid überhaupt betekent. Het maakt de Joden nog eens duidelijk dat zij er in de wereld alleen voor staan. Daarom zullen de (meeste) Joden ook niet bereid zijn van ons kritiek op 'hun' staat te accepteren. En zo levert juist die kritiek, die, mag ik hopen, gericht is op een oplossing van

EIRENE Nederland

Eirene, de Griekse godin van de vrede ... en de naam van een Internationale Oecumenische Vredesdienst. In 1957 werd EIRENE opgericht door het IFOR, de Brethren Service en de Mennonite Central Committee. Nog steeds behoren deze drie organisaties tot de leden van EIRENE. Met Kerk en Vrede heeft EIRENE Nederland ook goede contacten: we delen een kantoor. Waar Kerk en Vrede haar activiteiten vooral op Nederland richt, is EIRENE hoofdzakelijk in het buitenland actief. Vanuit de gedachte van actieve geweldloosheid ondersteunt EIRENE op het

noordelijk en zuidelijk halfrond initiatieven, die zich voor geweldloze conflictoplossing en voor een duurzame en rechtvaardige ontwikkeling inzetten. Neem Niger, waar veelvuldig conflicten voorkomen tussen akkerbouwers en veetelers om schaarse bronnen zoals land en water. EIRENE ondersteunt er de training van mediators, die helpen voorkomen dat conflicten gewelddadig worden en uit de hand lopen.

Tegelijkertijd werkt EIRENE in Niger aan plattelandsontwikkeling en inkomensversterking om de levensomstandigheden van mensen te verbeteren en aldus de bron van het conflict weg te nemen.

Uniek is dat EIRENE niet alleen professionele vredes- en ontwikkelingswerkers naar het buitenland stuurt, maar ook een vrijwilligerprogramma heeft. Een vrijwilliger vredesdienst

duurt 1 tot 1,5 jaar en biedt gelegenheid tot ontmoeting en inspiratie. Het programma omvat diverse landen in Latijns-Amerika, Afrika, Europa en Noord-Amerika.

EIRENE-vrijwilligers zetten zich onder andere in voor daklozen in de VS, voor gehandicapten en allochtone minderheden in Frankrijk, voor verzoeningswerk in Noord Ierland, voor kinderen en jongeren in Roemenië en voor natuurbescherming in Nicaragua. Voor meer informatie: www.eirene-nederland.org.

Karin Dauber

Sinds afgelopen augustus ben ik vrijwilliger op het kantoor van Kerk en Vrede en in oktober kreeg ik de kans om voor een weekend naar de "Community for Reconciliation" vlakbij Birmingham te vliegen. De Fellowship of Reconciliation (verzoeningsbond) Engeland, een zusterorganisatie van Kerk en Vrede, organiseerde daar een manifestatie voor jongeren waar de rol van religies in hedendaagse conflicten belicht zou worden.

Omdat Kerk en Vrede van plan is iets op te bouwen op het gebied van vredeswerk met jongeren was het natuurlijk spannend te zien, op welke wijze zij in Engeland werken om jongeren met vredesonderwerpen te bereiken.

Allereerst moet ik zeggen, dat het hele weekend tot in de puntjes was verzorgd: de mooie omgeving, het lekkere eten en last but not least de Engelse humor. Dan natuurlijk de groep van 25 jonge mensen, die allen op zoek zijn om hun leven op een vreedzame manier te leven, de meeste van hen zijn al actief bezig geweest met vredeswerk.

En dan, het programma:

De introductie was een rollenspel. We waren in groepen ingedeeld: iedere groep zou een andere religieuze groepering verbeelden. Het doel zou zijn om samen een feest voor te bereiden waaraan iedereen kon deelnemen. We werkten eerst in onze groepen en presenteerden onze ideeën daarna aan elkaar. Dit was eerst heel grappig, omdat je de verschillende uitersten, die je uit jouw religieuze leven kent op een heel extreme manier te horen krijgt. Maar eigenlijk was het daarna voor iedereen helder, namelijk dat we heel veel tijd nodig zou-

Geroepen tot vrede stichter

Jongeren actief bezig met vredeswerk.

den hebben om het eens te kunnen worden. Na twee uren discussie hadden meerdere personen woedend de zaal verlaten, werden door anderen weer naar binnen gehaald, enzovoort. Het enige besluit aan het eind van de vergadering was het onderwerp voor het feest. Met gevoelens van frustratie, en toch hoop gingen we over naar het samenzijn met een lekker glas wijn...

Tegen vooroordelen

De volgende ochtend was voor mij persoonlijk het hoogtepunt van het weekend: Salma Yaqoob, een islamitisch gemeenteraadslid van Birmingham sprak over "Religieuze conflicten in de cultuur en islamofobie". Zij vertelde vooral over haar ervaringen in het politieke leven, welke voor haar resultaten van 11 september 2001 waren. Zij kon het niet meer aan de vele oordelen over moslims te horen en wilde in de openbaarheid om te laten horen dat moslims net zo verschillend zijn als iedere andere religieuze of andere groepering.

Met haar heldere en overtuigende aard moedigde zij ons aan in een permanente dialoog met iedereen (vooral met "de anderen") te blijven, nooit te vertrouwen op vooroordelen, maar door te vragen en het eigen standpunt moedig uit te dragen. Zij gaf ons veel voorbeelden uit haar politieke leven, waar haar "civil courage" anderen vaak uitdaagde hun oordelen ter discussie te stellen, hetgeen tot een nieuwe discussie voerde. Op deze manier konden sommige problemen aan het licht komen en de kansen krijgen opgelost te worden.

Het volgende programma punt was hoe in de verschillende religieuze tradities de leer over vrede aan de orde wordt gesteld, gericht op de vraagstelling waar de voorstellingen van vrede op elkaar lijken en waar zij heel anders zijn. Bovendien was het goed te overleggen, hoe ikzelf vrede definieer en of de ideeën uit de religies een effect daaronder hebben.

Heel spannend was het 's middags naar het verhaal van een

echtpaar te luisteren, die met de "Christian Peacemaker Team" in Irak en Palestina waren geweest. Zij hebben daar "alleen" de opgave in de crisisgebieden hun aanwezigheid te laten zien en in geval van nood te zien, of zij daartussen kunnen gaan. Met meerdere kleine rollenspelletjes hebben we geprobeerd een gevoel op te roepen, wat het betekend voor iemand om bedreigd te worden en hebben we uitgeprobeerd wat de mogelijkheden zijn daarop te reageren.

Weg van vrede

We hadden nog veel meer geleerd: Over creatieve werving voor vredesprojecten, over voorbeelden van religieuze vredeswerk uit de recente geschiedenis. Maar vooral was het gewoon goed, deel te mogen uitmaken van deze prachtige groep: iedere discussie, ieder apart gesprek was kostbaar en – heel snel voelde ik me thuis in "good old England". En al snel was ik niet meer alleen een toeschouwer, die even kijkt "wat zij zo doen", maar ook een van de mensen op zoek naar een weg van vrede. Ook was het niet langer belangrijk Duitse of van een andere nationaliteit te zijn, maar de schoonheid (en ook de uitdaging) te ervaren, anders te zijn.

Ik, als normale deelnemer, was geraakt. Hoeveel belangrijker is het dan voor de jongeren geweest?

Op de laatste morgen hebben

we in kleine groepen overlegd, wat de weg van vrede voor iedereen persoonlijk op dit moment betekend. Heeft het weekend iets nieuws daartoe gebracht en welke betekenis heeft dit voor onze toekomst? In kleine groepjes hebben we daarover nagedacht, uitgewisseld, een klein beetje toekomst gesponnen.

Voor iedereen van de deelnemers was het weekend (overigens al het tweede in de rij) belangrijk op verschillende terreinen: Sommige jongeren kwamen voor de eerste keer in aanraking met vredes thema's. Voor de meesten was het een aanmoediging om oude idealen voort te zetten, of te bevragen en opnieuw zich te heroriënteren. In ieder geval kwam de behoefte op een adreslijst samen te stellen, om een soort netwerk te hebben voor contacten in de toekomst.

Toen ik op weg naar de luchthaven van de mooie herfstzon genoot, voelde ik me heel rijk. Rijk aan goede ideeën om met jongeren te werken, rijk aan nieuwe relaties van broers en zusters overzee, die de zelfde weg gaan en die ik soms misschien weer zal zien. Bovendien is het goed geweest Martha, Maud en Heather in Birmingham van het IFOR-kantoor te hebben ontmoet en te weten, dat we samen werken aan het zelfde ideaal.

IFOR zoekt voor het
Women Peacemakers Programm

een **Gender Office in Nederland**
(fulltime); Engels is de voertaal.

Sollicitaties vóór 10 januari 2007 naar:
IFOR/WPP, Spoorstraat 38, 1815 BK Alkmaar.
Zie ook www.kerkenvrede.nl

Schatkamer voor de interreligieuze dialoog

Het boek van Pim Valkenberg is een wetenschappelijke studie naar interreligieuze dialoog.

Toch wil ik er ook twee kwalificaties aan geven die misschien niet gebruikelijk zijn voor een wetenschappelijke studie, namelijk ik vind het een spannend boek en een warm boek.

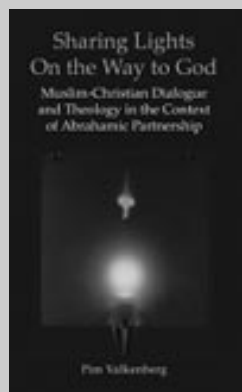
Waarom spannend? Daarvoor haal ik aan wat Valkenberg schrijft over de joodse notie van dialoog: controverse 'for the sake of heaven'. In de Talmoed worden opinies uitgewisseld en allen genoemd en het zijn allen woorden van de levende God. In de uitwisseling tussen de verschillende opinies is de waarheid te vinden en niet in één opinie. Dit heeft alles te maken met dat in de ander, de vreemdeling, de gast God aanwezig kan zijn. Zoals de woorden van Paulus in Galaten 4:14 helder impliceren dat elke gast een boodschapper van God kan zijn.

Om de ander te kunnen ontmoeten zal de deugd van gastvrijheid als schatkamer voor de interreligieuze dialoog ontwikkeld moeten worden, een deugd die we in het Westen hebben veronachtzaamd, maar in andere culturen, waaronder de islam, van groot belang is als expressie van geloof en aanbidding van God.

Spannend is eveneens dat Valkenberg in de dialoog wil spreken over de personen in de omgeving van Abraham en dan met name Hagar als slachtoffer van het geweld, de onderdrukten in de verhalen over Abraham. Geweld dat in de dialoog niet ontkend mag worden.

Waarom warm? Uit de studie wordt duidelijk dat de interreligieuze dialoog Valkenberg aan het hart gaat. Niet alleen als wetenschapper is hij actief op dit terrein, hij beschrijft ook zijn persoonlijke betrokkenheid bij verschillende projecten. Zijn persoonlijke motiva-

tie om zich bezig te houden met interreligieuze dialoog ontleent hij aan het verhaal van de Emmaüsgangers: de overtuiging dat in de ander God aanwezig is en zich aan ons toont.

Het boek zelf is een schatkamer voor de interreligieuze dialoog: de historische ontwikkeling van het woord dialoog, de theo-

logische benadering in de drie verschillende religies, nieuwe impulsen voor de dialoog in het gesecculariseerde westen, betekenis van het woord 'interreligieus', beschrijving van 'lichten' op het pad in het verleden en in het heden die van groot belang zijn voor de interreligieuze dialoog, wat de rol van ongelijkheid is in de dialoog, en deze opsomming is niet uitputtend.

Het is waard gelezen te worden door mensen die zich bezighouden met de interreligieuze dialoog. Het geeft voldoende onderwerpen om mee aan de slag te gaan. Om het goede te doen.

P. Valkenberg: Sharing Lights On the Way to God. Muslim-Christian Dialogue and Theology in the Context of Abrahamic Partnership, uitg. Rodopi Amsterdam-New York 2006 (serie Currents of Encounter, studies on the contact between Christianity and other religions, beliefs and cultures), isbn 9024017996.

Abe Thijs

Van 8 tot en met 18 oktober werd in Tokio de vierjaarlijkse Council van de International Fellowship of Reconciliation (IFOR) gehouden. Namens Kerk en Vrede reisden Jan Schaake en Abe Thijs naar Tokio af om aanwezig te zijn op deze Council. Abe Thijs doet verslag van de belangrijkste uitkomsten.

Op 7 oktober was het zover: in het vliegtuig naar Japan om tien dagen lang de Council van IFOR bij te wonen, veel nieuwe mensen te leren kennen en de belangen van Kerk en Vrede te behartigen. Direct na aankomst in Tokio bleek al dat de organisatie in goede handen was bij de Japanse afdeling van IFOR. Vakkundig werden we door het drukke Tokio naar de buitenwijk *Hachio-ji* geleid, waar we gedurende de Council in het *Inter-University Seminar House* verbleven en onze bijeenkomsten hadden.

Tijdens de eerste dagen van de Council viel vooral op dat IFOR nog steeds een groeiende organisatie is. Van een vredesnetwerk dat ontstond en groot geworden is in Europa en de Westerse wereld, is IFOR een wereldwijd netwerk geworden, waarvan de groei steeds meer bepaald wordt door aanwas van leden uit het zuidelijk halfrond. Zo werden er op deze Council nieuwe leden verwelkomd uit onder meer Congo, Zambia en Nepal. Ondanks deze groei moesten we ook weer constateren dat de westerse organisaties, vooral de vele uit Europa, wel het overwicht hadden tijdens de Council. Hetzelfde gold voor de vertegenwoordiging van de verschillende religies: hoewel IFOR heel duidelijk een interreligieus vredesnetwerk wil zijn, en dat ook een belangrijk thema was tijdens de Council, viel op dat meer dan 90% van de deelnemers aan de Council christenen waren. Op interreligieus gebied is er voor IFOR dus nog wel enig werk aan de winkel.

JFOR, de Japanse afdeling, had samen met de IFOR-staf de Council tot in de puntjes voorbereid, wat vooral te merken was aan de overvolle agenda. De agenda viel uiteen in

zakelijke punten enerzijds en bezinnings- en uitwisselingsmomenten anderzijds. De belangrijkste bezinning kwam van de openingen en de diensten op zondag. Vooral de openingen waren goed verzorgd, en hier kwam het interreligieuze karakter van de beweging wel goed aan bod. Op vrijdag was er een islamitische opening, met stukken uit de Koran, op zaterdag een joodse, en op de zondagen werd er een christelijke viering verzorgd. Tijdens de workshops viel het christelijke overwicht wel weer op, vooral toen er groepen naar gezindte gevormd werden. De christelijke groep was zo groot

dat die direct in drieën gesplitst moest worden, en ook bij de andere religies waren de deelnemers overwegend geïnteresseerde christenen.

De zakelijke agenda vormde de kern van de Council. Vooral de bespreking van het strategisch plan voor de komende vier jaar was voor de meeste deelnemers erg belangrijk. Na een turbulente periode in de voorafgaande jaren lijkt IFOR klaar om weer een nieuwe start te maken, en dat bleek vooral uit het enthousiasme van de hele Council tijdens de bespreking van dit strategisch plan. Dit plan werd gepresenteerd als een schema waarin alle activiteiten van IFOR voor de komende periode in geplaatst moesten worden. In onze voorbereiding hadden we als Kerk en Vrede een aantal voorstellen geformuleerd die we graag in dit strategisch plan opgeno-

men wilden zien. De belangrijkste daarvan waren het instellen van een internationale theologische werkgroep, proberen aan te haken bij internationale jongerenprojecten en samenwerken met de Europese afdelingen op het gebied van de Europese militarisering. Tijdens de bespreking van het strategisch plan bleek weer eens hoe verschillend de prioriteiten en werkzaamheden van de verschillende afdelingen zijn. Dat leidde in werkgroepen tot boeiende uitwisselingen en het reorganiseren van prioriteiten. Het strategisch plan was geformuleerd in doelstellingen, die vervol-

gens in concrete acties moesten worden uitgewerkt. Eén van de doelstellingen was het stimuleren van dialoog tussen de staat en *civil society*. Waar wij onder deze doelstelling een gezamenlijke campagne over Europese militarisering voorstelden, deden de Afrikaanse afdelingen een voorstel om een programma op te zetten dat aandacht zou vragen voor de problemen in veel Afrikaanse landen tijdens verkiezingen. En de Japanse afdeling vroeg vooral aandacht voor de dreiging van de pacifistische paragraaf daarin onder de nieuwe regering. In verschillende rondes werden al dit soort voorstellen in verschillende werkgroepen beoordeeld. Het strategisch plan werd zo tijdens de Council zelf een 'levend' beleidsstuk, waarin veel plaats was voor ver-

schillende initiatieven en samenwerkingsverbanden.

Tegelijkertijd werd het zo een opdracht aan het nieuwe bestuur van IFOR, dat ook tijdens Council werd gekozen. Zijn eerste taak zou worden om het strategisch plan tot een krachtig en haalbaar beleidsplan om te smeden.

Kerk en Vrede is op de Council zeer succesvol geweest. Naast een sterkere persoonlijke band met IFOR, is er ook op inhoudelijk vlak veel toenadering geweest. Het plan van de internationale theologische werkgroep vond veel bijval en werd dan ook al tijdens Council opgericht. We hebben als Kerk en Vrede de eerste verantwoordelijkheid voor het in gang zetten van deze werkgroep en de theologische werkgroep van Kerk en Vrede zal hierbij dus nauw betrokken worden. Er was interesse in deze werkgroep vanuit Duitsland, de Verenigde Staten en Bangladesh. Een belangrijke uitdaging voor deze werkgroep

zal worden de interreligieuze expertise in huis te halen, zodat de werkgroep een gevarieerde en flexibele eenheid kan worden, die de oorzaken van alle vormen van religieus geweld kan benoemen en aan de kaak stellen en ook voorstellen kan aandragen voor de rol van religieuze gemeenschappen in vredeswerk. Ook op het gebied van grondwettelijke militarisering is er al tijdens Council samenwerking ontstaan. De Japanse afdeling had er groot belang bij dat er een werkgroep aan dit onderwerp gewijd zou worden, en ook vanuit Europese afdelingen was hier interesse voor. Onze ervaring met de recente Europa-campagnes kan voor deze werkgroep van grote waarde zijn, en door deze werkgroep ook weer worden uitgebreid. De politieke werkgroep van Kerk en Vrede kan

waardevolle contacten opdoen in deze Grondwet werkgroep van IFOR. De jongerenwerkgroep die tijdens de Council werd opgericht, heeft ook al een vervolg gekregen, in de vorm van een enthousiaste digitale discussie over wat de mogelijkheden zijn om tot een sterk jeugdbeleid voor IFOR te komen.

Tijdens de Council werden we opgeschrikt door het bericht van de Noord-Koreaanse kernproef. Vooral voor de Japanse afdeling was deze proef, maar nog meer de agressieve reactie van verschillende westerse mogendheden daarop, een punt van grote zorg. Kerk en Vrede en de Duitse Versöhnungsbund schreven een voorstel om de geïsoleerde positie van Noord-Korea te doorbreken. We gaan proberen om namens IFOR een burger-vredesmissie naar Noord-Korea te sturen, om aan de wereld duidelijk te maken wat de gevolgen van de isolatie van het land zijn voor de bevolking daar. Ook van deze interessante, maar moeilijke missie ligt het initiatief nu bij Kerk en Vrede.

Het was een constructieve en inspirerende Council, waar Kerk en Vrede veel van haar interesses heeft kunnen overbrengen op andere afdelingen, en waar nieuwe contacten zijn gelegd en veel mogelijkheden waren om ons vredeswerk uit te breiden. Een sterkere band met een internationale organisatie vraagt echter wel een vorm van interactie, waarin we niet alleen onze projecten onder de paraplu schuiven, maar ook kennis nemen van wat er in de rest van de organisatie en met andere leden gebeurt. Aan de andere kant moeten we er ook voor waken niet teveel hooi op onze vork te nemen. De belangrijkste opdracht zal echter zijn om het enthousiasme van de Council vast te houden, en de opgedane inspiratie om te zetten in actie. Op die manier blijft internationaal vredeswerk werkelijk in uitvoering. ✓

Nieuw internationaal bestuur van IFOR

Op de IFOR-Council die van 8-18 oktober in Tokio is gehouden, is voor de komende vier jaar een nieuw bestuur gekozen. Jan Schaake, algemeen secretaris van Kerk en Vrede, is daarbij benoemd tot internationaal voorzitter van de IFOR.

Françoise Pétremand uit Zwitserland bleef als enig lid van het vorige bestuur aan als vicevoorzitter en Vololona Razafindrainibe uit Madagascar trad aan als penningmeester. Gedrieën vormen zij het zgn. 'uitvoerend comité', het dagelijks bestuur. In aanvulling hierop benoemde de Council vier algemeen be-

stuursleden, namelijk Nhamo Sithole uit Zimbabwe, Richard Deats uit de Verenigde Staten, Stella Tamang uit Nepal en Zoughbi Alzoughbi uit Palestina.

Naast een internationaal bestuur wordt tijdens elke vierjaarlijkse Council ook een 'regio's vertegenwoordigend comité' gekozen dat het internationaal bestuur begeleidt en tussen twee Councils door verdergaande besluiten mag nemen. Abe Thijs, bestuurslid van Kerk en Vrede, werd benoemd als één van de twee Europese leden van dit comité.

Winnaars en de Cultuur van de Verliezers

Willie Gardien

Stelt u zich een ijsberg voor: een klein gedeelte is zichtbaar, een groot gedeelte bevindt zich onder water en is onzichtbaar. In de interculturele communicatie wordt dit beeld gebruikt bij de bestudering van waarden. Een klein gedeelte van de waarden is waarneembaar en daardoor bestudeerbaar, een groot gedeelte van de waarden die het gedrag beïnvloeden bestaat uit vanzelfsprekendheden, waar niemand over praat maar ieder weet wat van hem of haar verwacht wordt.

In de loop van de Tweede Wereldoorlog is er door de VS voor het eerst een groep wetenschappers samengebracht die deze vanzelfsprekendheden boven water moesten krijgen. Zowel van de Duitsers als van de Japanners. Met het oog op de periode na de oorlog – die gewonnen zou worden – dat er in Duitsland en Japan maatregelen genomen moesten worden door de VS die acceptabel waren voor de Japanners en voor de Duitsers.

Historische feiten en de berichtgeving daarover geven een idee hoe waarden meespeelden in de besluitvoering na de oorlog in Japan door de VS.

Ken de vijand

In het Office of War werd voor het eerst een groep wetenschappers verantwoordelijk voor de psychologische oorlogsvoering. Centrale vragen waren: 'Wie zijn de Japanners?' en 'Welke veranderingen zijn wenselijk en aanvaardbaar voor het Japanse volk na hun overgave gezien hun culturele waarden?' Daartoe werd een afdeling opgericht waar 30 wetenschappers werkzaam waren vanuit verschillende sociaal-wetenschappelijke disciplines

als anthropologie, psychologie, sociologie, psychiatrie. De afdeling kreeg de naam Foreign Morale Analysis Division (FMAD). FMAD moest de psychologische ammunitie leveren. FMAD ging er vanuit dat met toegenomen begrip van het gedrag van de Japanners de VS een toegenomen mogelijkheid had om controle uit te oefenen. Bij het begrijpen gaat het niet om sympathie voelen: het gaat om het begrijpen welk gedrag mogelijk is voor een

land gezien de culturele patronen, en welk gedrag de VS willen dat Japan zou adopteren. En op onlogische zaken, als de goddelijkheid van de keizer, kunnen geen logische antwoorden worden gegeven.

Men rapporteerde aan het Office of War, waarvan de directeur in contact stond met de president. Roosevelt vond het onzin, Truman stond open voor de argumenten van het FMAD. Op het advies van de FMAD gaf Truman de instructie om al voor het einde van de oorlog via radio-boodschappen de Japanners te laten weten dat de keizer na de overgave van Japan niet vernederd zou worden en het Japanse volk niet onderdrukt zou worden. De

FMAD leverde daarmee voorwerk voor de eis aan Japan voor de onvoorwaardelijke overgave.

Op 26 juli 1945 richtten de geallieerden zich met de Proclamatie van Potsdam tot het Japanse volk. Japan werd opgeroepen tot onvoorwaardelijke overgave, anders dreigde volledige vernietiging van Japan. Japan werd opgeroepen om de weg van de rede in te gaan met als geallieerde voorwaarden: de verwijdering van

aangetast. De VS neemt het Japanse voorstel aan en 30 augustus 1945 is het begin van de formele bezetting van Japan onder opperbevel van generaal MacArthur. MacArthur zag zichzelf als de profet van de democratie in de meest ideële zin wat blijkt uit zijn uitlatingen in de daaropvolgende jaren. De bezettende macht had drie taken: demilitarisering, democratisering, rehabilitatie. Niet één bezetting is zo gericht geweest op politieke en sociale hervorming als de bezetting van Japan door de VS: Japan moest een 'extreme make-over' ondergaan.

Beheersing van informatie

Kort na de bombardementen op Hiroshima en Nagasaki startten Japanse wetenschappelijke instituten het onderzoek naar de biologische en chemische effecten van de nucleaire explosies. Op 19 september 1945 legde de bezettende macht het onderzoekswerk stil voor de komende zes jaar. In het vervolg moesten Japanse onderzoekers permissie vragen aan de VS en publicatie van onderzoekgegevens was verboden. Liberale Japanse nieuwsbladen geven gehoor aan de oproep om door de Japanners bedreven wreedheden te vermelden als begin van een programma 'ter opvoeding van het Japanse volk'. Daartoe werden ook andere maatregelen genomen, zoals hervormingen in het onderwijs, herschrijving van de geschiedenis, verbod op morele lessen geïnspireerd door Shinto.

In een radioboodschap met Nieuwjaar 1946 bestempelt de keizer de legende van zijn goddelijkheid als onwaar. Verkiezingen worden uitgeschreven, waarover MacArthur zegt: 'de begrippen van democratie en menselijke waardigheid voor de Japanners zijn slechts vaag'. De Amerikaanse overheid neemt een gouvernante in dienst voor de Japanse kroon-

prins: zij is een actief lid van de Amerikaanse Quaker-beweging.

De Japanse grondwet met artikel 9 wordt goedgekeurd en wordt van kracht: 'Het Japanse volk ziet voor eeuwig af van oorlog als soeverein recht van de natie en de dreiging of het gebruik van geweld als middel om internationale conflicten te beslechten.' MacArthur zegt: 'Het Japanse oorlogspotentieel is totaal vernietigd en Japan heeft begrepen dat oorlog geen baat oplevert. De Japanners hebben de oude feodale ideeën de rug toegekeerd en streven thans het ideaal der individuele vrijheid na.' De nieuwe constitutie droeg het stempel van de bezettende macht, maar werd breed aanvaard in de Japanse maatschappij. Er is brede steun voor de demilitarisering van Japan en verslagen te zijn door een democratische macht als de VS bekeerde de Japanners tot het democratisch systeem.

Het streven lijkt nobel om aan te sluiten bij de waarden van een volk, maar uiteindelijk gaat het om controle en welk politiek systeem men wil dat geadopteerd wordt.

In Irak is de VS op een gelijke wijze aan het werk gegaan met een opvallend verschil: het onderzoek naar cultuurpatronen door wetenschappers is overgenomen door een PR firma, in opdracht van de CIA. In 1991 heeft de Rendon Group, de opdracht gekregen om een anti-Saddam propaganda campagne op te zetten. Bij al deze activiteiten gaat het voortdurend om het controleren van de boodschap en in het kader hiervan was men bereid om valse informatie te verstrekken. De Rendon group opereert tegenwoordig onder supervisie van de Operation Informations Task Force, een afdeling in het Pentagon die als opdracht heeft het ontwikkelen, coördineren, monitoren van de ontvangst van tijdelijk, relevant en effectief nieuws voor het internationaal publiek. De oorlog als een PR-campagne, waarbij de Rendon group de winnaar lijkt: sinds 2001 heeft het Pentagon hen al \$ 53 miljoen betaald voor hun diensten.

Wies Houweling tot voorzitter Kerk en Vrede benoemd

Op 25 november jl. benoemde de algemene ledenvergadering van Kerk en Vrede ds. Wies Houweling tot voorzitter. Wies Houweling is predikant te Amsterdam en werd afgelopen voorjaar tijdens de 9de Assemblee van de Wereldraad van Kerken voor een tweede termijn benoemd tot lid van het Centraal Comité van de Wereldraad. Binnen de Wereldraad wordt veel en ook goed gesproken over het onrecht en geweld in de wereld en via Kerk en Vrede hoopt Houweling daar in Nederland en internationaal ook daad-

werkelijk handen en voeten aan te helpen geven.

Ds. Jan Anne Bos, die het voorzitterschap de afgelopen jaren waarnam, blijft aan als secretaris van het bestuur. Ploni Robbers - van Berkel, voormalig voorzitter van de Arme Kant van Nederland, voormalig lid van het presidium van de Conferentie van Europese Kerken en werkzaam voor het categoriaal pastoraat bij het landelijke dienstencentrum van de PKN, werd benoemd tot vice-voorzitter van Kerk en

Vrede en oud-vakbondsconsulent Henk van den Berg tot penningmeester. Henk Baars, tot de opheffing twee jaar geleden voorzitter van de Acht Mei Beweging en werkzaam bij STad En Kerk in Den Haag, werd benoemd tot algemeen bestuurslid.

Met de achtergrond van deze nieuwe bestuursleden blijft Kerk en Vrede trouw aan haar uitgangspunt over de samenhang van vrede en economische gerechtigheid en die tussen onrecht en geweld, ook in de Nederlandse samenleving.

Jan Schaake

Pacifisme in de Pacific

De manier waarop we de wereldbol pletten tot wereldkaart bepaalt letterlijk ons wereldbeeld. Op de gebruikelijke wereldkaarten vormt Europa het dominante middelpunt en bungelen Afrika, Azië en India maar een beetje als aanhangsel ernaast. Vanuit de Derde-Wereldbeweging wordt de zgn. 'oppervlakte-getrouwe' projectie verspreid waarin Afrika het beeldbepalende middelpunt vormt en Europa naar de marge wordt gedreven. Op beide kaarten ligt echter deze 'oude wereld' centraal. De als laatste ontdekte en gekoloniseerde regio's (Alaska, Hawaï, Australië) bevinden zich in de verschillende uithoeken uiterst links, uiterst rechts en soms doorsneden.

De International Fellowship of Reconciliation (IFOR) heeft een wereldkaart in haar logo waarin dit is omgedraaid. Niet de Grote of Stille, maar de Atlantische Oceaan wordt in tweeën gehakt. Oost-Azië ligt in het midden van de kaart en zowel (West)Europa als de oppermachtige Oostkust van de Verenigde Staten vallen er bijna vanaf. Dit logo bleek erg toepasselijk toen we tijdens de Council in Tokio de toestand in de wereld bespraken. Nu eens niet vanuit het Atlantisch gezichtspunt van G.B.J. Hilterman, maar vanuit een 'pacific' perspectief. En het innemen van dit andere gezichtspunt is relevant.

De Hiltermannen van vandaag spreken wel over de 21ste eeuw als 'Pacifische eeuw'. Ten koste van Europa zullen, India en China (en mogelijk ook Indonesië) steeds belangrijker worden en de Amerikaanse politiek zal zich in toenemende mate op het westen (d.w.z. ons 'Verre Oosten') richten en steeds minder op het oosten (op ons dus). Het losser worden van de transatlantische band tussen de Verenigde Staten en de Europese landen is dan ook structureler dan een kortstondige ruzie over de Amerikaanse oorlog tegen Irak. De VS ziet China als de belangrijkste tegenspeler in de 21ste eeuw en net als bij de Sovjet Unie in de vorige eeuw is de Amerikaanse politiek erop gericht om deze tegenspeler in te kapselen. De oorlog tegen Afghanistan en het aanhalen van de banden met India verschaft Amerika een militaire positie ten westen en ten zuiden van China; ten oosten van China heeft het Amerikaanse leger zich al langer verzekerd van bases op de Philippijnen, Taiwan, Japan en Zuid-Korea. In het neoconservatieve Project voor een Nieuwe Amerikaanse Eeuw, dat de onofficiële basis van het Amerikaanse, militaire buitenlandse beleid vormt, staat met zoveel woorden dat de Amerikaanse troepen uit (West)Europa naar de Golfregio verplaatst moeten worden (hetgeen tijdens de Irak-oorlog feitelijk is gebeurd) zodat de Amerikaanse vloot vanuit de Golfregio koers kan zetten naar de Pacific. En verder zijn de sterkste Amerikaanse bondgenoten in de regio, Australië en Japan, in veel grotere mate terug te vinden bij diverse militaire operaties dan een aantal jaren geleden.

Voor Australië blijkt de rol van regionale grootmacht geen probleem. De militarisering

van Japan ligt, vanwege het Japanse oorlogsverleden, veel moeilijker, zowel bij de eigen bevolking als bij de burens. Terwijl het opgedeelde Duitsland in Oost en West werd opgenomen in de verschillende bondgenootschappen en later een doorslaggevend rol speelde in opheffing van die tegenstelling tussen Oost- en West, is het eigenlijk nog nooit goedgekomen tussen Japan en zijn burens, de landen die het tijdens de Tweede Wereldoorlog bezet hield. Japan heeft nooit echte toenadering gezocht en maakt ook geen deel uit van regionale samenwerkingsverbanden.

De Japanse Fellowship of Reconciliation heeft zich, samen met IFOR's vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties in Genève, Jonathan Sisson, sterk gemaakt voor enige genoegdoening aan de zgn. 'troostmeisjes' die het Japanse leger in de bezette gebieden recruteerde, maar het enige resultaat hiervan was de erkenning door de VN van seksuele slavernij als oorlogsmisdad; geen excuses van Japan. De jaarlijkse bezoeken van de voormalige premier Koizumi aan de schrijn voor gesneuvelde Japanners en de weergave van de 'pacifische oorlog' in de Japanse geschiedenisboekjes ligt dan ook niet voor niets uitermate gevoelig in de regio.

Maar de afloop van de Tweede Wereldoorlog heeft er ook bij de Japanse bevolking flink ingeslagen. Japan is vernietigend verslagen en de gevolgen van de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki staan in het collectieve geheugen gegrift. De reactie van de Japanse bevolking op de Noord-Koreaanse kernproeven, terwijl we als IFOR in Japan waren, liet de omvang van dit trauma zien. Als bezettende mogendheid legde

Amerika Japan in 1946 een pacifistische grondwet op, waarvan artikel 9 bepaalt dat Japan geen oorlog buiten het eigen grondgebied mag voeren en zich bovendien niet op het voeren van een dergelijke oorlog mag voorbereiden. Dat laatste verbiedt feitelijk de oprichting en bewapening van een legermacht. Door die laatste toevoeging is de Japanse grondwet pacifistischer dan de grondwetten die Duitsland en Italië na de oorlog kregen. Deze grondwetbepaling werd in 1992 door de Japanse bevolking echter niet als opgelegd beschouwd, maar drukt ook een zekere verwerking van het Japanse oorlogsverleden uit. Naar de burens kan men geen excuses aanbieden, maar intern overheerst het gevoel 'dit nooit meer'.

De ironie van de geschiedenis wil nu dat de VS Japan onder grote druk zetten om artikel 9 te schrappen en sterke legermacht op te bouwen die in overeenstemming is met de strategische positie van Japan en met Japans positie als één na grootste economische wereldmacht. Hoewel Koizumi en zijn pas verkozen opvolger Abe wel voelen voor een remilitarisering van Japan, lijkt er onvoldoende publieke steun voor de aanpassing van artikel 9 en draagt Japan vooral financieel bij aan de Amerikaanse militaire operaties of zendt genie- en hospitaaltroepen zoals enkele jaren geleden naar de 'Nederlandse' provincie Al Muthanna in Irak. Verder verleent Japan gastvrijheid aan 138 Amerikaanse militaire bases waar niet alleen 60.000 Amerikaanse militairen gelegerd zijn, maar ook enorme militaire voorraden staan opgeslagen die elk moment naar een oorlogszone in Azië overgevoerd kunnen worden. In Washington zijn plannen om ook het 1ste Amerikaanse legercorps permanent in Japan

te legeren. Tijdens ons verblijf in Japan kregen we een rondleiding langs verschillende Amerikaanse bases en tekst en uitleg over het verzet hiertegen van de Japanse vredesbeweging.

Tegen de achtergrond van de hiergeschetste situatie nam de IFOR Council drie besluiten. Een internationale ondersteuning van de Japanse 'artikel 9'-campagne waarbij bijvoorbeeld ook het pleidooi van Europese IFOR-afdelingen voor een vreedzamere Europese Grondwet kan aanhaken. Een verklaring over het Noord-Koreaanse kernwapenprogramma waarin ook een beroep werd gedaan op de Japanse en Amerikaanse regeringen om af te stappen van de onverzoenlijke confrontatiepolitiek die het regiem van Noord-Korea bijna ook geen andere keuze laat (de tekst van deze verklaring is na te lezen op de website van Kerk en Vrede). En in de derde plaats het besluit om de mogelijkheden te onderzoeken voor een burgervredesmissie naar Noord-Korea om zelf een kleine bijdrage te leveren aan het pacifisme in de Pacific.

Nucleaire ontwapening. Nog steeds bittere noodzaak

Karel Koster beschrijft in zijn nieuwe boek **Nucleaire ontwapening, nog steeds bittere noodzaak** de kernwapendreiging anno 2006. Het boek verschijnt op 27 september en is te koop voor € 17,50 NVMP (zie onder) of via de boekhandel ISBN: 90-75307-03-9.

De angst voor een nucleaire holocaust zoals die 25 jaar geleden bestond is verdwenen, maar de rol van de kernwapens is geenszins verminderd. Er staan nog steeds duizenden kernwapens gereed om binnen luttele minuten een kernoorlog te beginnen. Ook is er sprake van een gestage toename van het aantal kernwapenstaten: Israël, India, Pakistan, Noord-Korea en misschien straks Iran?

Een feitelijke beschrijving en evaluatie van de nucleaire ontwikkelingen van de afgelopen vijf jaar met de nadruk op het Nederlandse beleid vormen de rode draad van het boek. Daarnaast geven Mgr. A.H. van Luyn s.d.b. president van Pax Christi Nederland, de diplomaten Jaap Ramaker en Chris Sanders, de politicus Bert Koenders, de wetenschapper Bart van der Sijde, de arts Herman Spanjaard (voorzitter Nederlandse Vereniging voor Medische Polemologie), de jurist Meindert Stelling en de actievoerders Joris Thijssen (Greenpeace-Nederland), Tera Popma (Vrouwen voor Vrede) en Barbara Smedema (Acties tegen Kernwapens) hun visie op dat beleid.

Zo komen er een reeks meningen aan bod, naast de achtergrondinformatie die ook ondersteund wordt door een omvangrijke documentatie. Aan de standpunten van de politieke partijen over kernwapens en hun positie in de Tweede Kamer de afgelopen jaren wordt, met het oog op de komende verkiezingen, speciale aandacht besteed. Het boek is het enige Nederlandstalige op dit gebied.

Uitgave: Nederlandse Vereniging voor Medische Polemologie – Gezondheidszorg en Vredesvraagstukken, Bosschastraat 17, Utrecht (tel: 030-2722940, E-mail office@nvmp.org)
Het boek is voor € 17,50 (incl. porto) te bestellen bij het NVMP-bureau, door overmaking van het bedrag op giro 4395340 tnv NVMP Utrecht o.v.v. Uw naam/adres en 'Boek Nucleaire Ontwapening'.

DE NACHT VAN HET VLUCHTELINGENBELEID

Voor één nacht was Nederland de herberg voor vluchtelingen

Bestuur Basisbeweging
Nederland

Op donderdagavond 26 oktober was de Dominicuskerk in Amsterdam stampvol, ter herdenking aan de slachtoffers van de Schipholbrand een jaar eerder. Aansluitend waren er ruim 300 mensen bij "het hek" van de grensgevangenis waar het gebeurde, om ter plekke rondom treurende overlevenden en nabestaanden een indrukwekkende dodenherdenking te houden, bijna een begrafenisritueel dat tot nu toe had ontbroken. Ongeveer 40 mensen waakten vervolgens de nacht door bij dit verse monument.

'Gelukzoekers'

's Morgens om 9.00 uur was mevrouw Verdonk ter plekke, om een gedenkteken van staatswege te openen. Doordat zij daar stond, wakte ze de suggestie dat het hele drama alleen maar te maken had met gebrek aan brandveiligheid van een gevangenis: de afdeling van Donner. Zij wast haar handen in onschuld, regels zijn immers regels! Als het landsbelang dat vraagt, sluit je mensen op die herinneringen aan eerder gevaar van staatswege nog in het lijf dragen: vluchtelingen. Als de economie van het land dat nodig heeft, doe je alles om rijke hoog opgeleide (witte) buitenlanders het land in te krijgen en arme minder opgeleide (zwarte) buitenlanders buiten de deur te houden. Als de regel is opsluiten van vluchtelingen die niet waterdicht kunnen bewijzen dat ze vluchteling zijn, of die uit angst een valse naam opgaven, dan heeft de staat daarmee een reden hen op te sluiten tot ze na vele maanden eventueel uitzetbaar zijn. Dus kan mevrouw Verdonk met opgeheven hoofd een herdenkingsmonument onthullen. Het zijn niet haar slachtoffers, maar die van Donner. Zij heeft met al die regels niets te maken, ze voert slechts uit. Bovendien, in de

aanloop naar de verkiezingen gaf zij de 36 mensen die de brand overleefden een verblijfsvergunning.

Nederland is contrastrijk geworden. Voor alle andere vluchtelingen voerde de VVD in haar campagne de term 'gelukzoeker' in. De minister-president prees in de aanloop naar dezelfde campagne de gelukzoekersmentaliteit, oproepend tot de V.O.C.-mentaliteit. Om onze economie sterk te maken, dus hem zullen vooral de Heren van de Gouden Eeuw voor ogen hebben gestaan, minder de zeelui die uit armoede aanmonsterden en maar een kleine kans tot overleven hadden. Geschiedenis geschreven op de maat van partij-ideologie. Zelfs vluchtelingen gaan daar aan onderdoor. Zolang ze ver weg blijven betreuren we hen en vormen ze eventueel aanleiding voor nieuwe militaire avonturen ver weg, maar als ze te dicht aan de grens komen zijn het nog slechts gelukzoekers die we opsluiten als ze binnen wisten te komen.

En nu 'die 36'

Behalve die 36 dus, die een jaar na de brand nog steeds zwaar getraumatiseerd zijn, en die geen behandeling kregen,

omdat Verdonk tot vlak voor de verkiezingen geen uitsluitend gaf over hun (niet) uitzetting. In de heftige discussies over een generaal pardon (dat feitelijk over 6000 mensen gaat) verdwijnen die 36 uit beeld. Alsof we ons daarover geen zorg meer hoeven maken. Die mogen in de herberg blijven, eind goed al goed, bijna een verhaal voor onder de kerstboom.

Hoe ziet hun realiteit er uit? De meesten leven in en rond een AZC in Musselkanaal, in het hoge noorden dicht tegen de Duitse grens. Met beperkte vorm van medische begeleiding. En 'ingestroomd' in de standaardprocedure: enkele maanden de tijd om een woning te vinden, daarna sta je op straat. Op een kritische vraag vanuit de coördinatiegroep "Schipholwakes" was de reactie van een AZC-medewerkster: "we gaan uit van het eigen initiatief van onze cliënten". Ze spreekt over zwaar getraumatiseerde mensen, die een jaar lang aan hun lot waren overgelaten. Zelfs psychiaters die hen wilden behandelen kregen van Verdonk een jaar lang geen zekerheid om de behandeling te mogen afmaken, voordat er mogelijk alsnog uitzetting zou

volgen. Achmed Isa-Al werd echt gevangen gezet, hij krijgt de schuld van brandstichting. Feitelijk was er geen asbak in zijn cel en lag hij op bed te roken.

"Eén nacht een herberg"

Rondom 26 oktober heeft Nederland in waken door het hele land laten zien dat een aanzienlijk volksdeel het niet eens is met het uitzetbeleid. Er was een interessante samenwerking tussen uitdrukkelijk kerkelijke groeperingen, moslimgroepen en seculiere organisaties, tussen "inboorlingen" en vluchtelingenorganisaties. Er was veel belangstelling van de pers. De Nacht van het Vluchtelingenbeleid, de nacht van 26 op 27 oktober, had iets van een vooruitgeschoven kerstviering: vrede op aarde; allemaal samen tegen onmenselijkheid; Nederlanders die alle ruimte gaven aan de treurende overlevenden en nabestaanden en hen beschermend omringden; ruimte bieden aan mensen die geen ruimte wordt geboden. Die nacht vormde een grote groep Nederlanders een soort herberg rondom asielzoekers die niet welkom waren, en die "voor onze gezonde economie" een hoge prijs hadden

betaald. Een te hoge prijs. Een gewelddadige prijs. Want het Nederlandse beleid inzake vluchtelingen kan niet anders dan gewelddadig worden genoemd: het geweld van de overheid, desnoods onschuldigen en kinderen gevangen zettten, met minder bescherming en rechten dan criminelen gegarandeerd is. Hen uitzetten op een wijze die doet denken aan de razzia's uit de oorlog: in de nacht, stiekem, gekneveld, in goederenvliegtuigen.

Er waren veel kerkgemeenschappen annex met die Schipholherdenking. Er waren ook kerkgemeenschappen uitdrukkelijk niet annex. Zo was er in een vroeg stadium brede medewerking van de zijde van de kerken geweigerd, "omdat er ook bolletjesslikkers gevangen zaten in het uitzetcentrum". Zo was er van een plaatselijke raad van kerken medewerking geweigerd "omdat het een Amsterdamse aangelegenheid" was.

Kerstmis 2006 zou in christelijk Nederland in het teken kunnen staan van de vraag hoe ver we als christelijk volksdeel zijn weggedreven van die waarden en normen die we menen te moeten verdedigen tegen "te veel moslims". Het respect voor de vreemdeling in ons midden, vreugde om dat kritische verhaal tegen een herberg "die vol zou zijn", ons identificeren met de evangelische ervaring: Diegene voor wie er geen plek was, blijkt de Drager van het Goede Nieuws, van de Blijde Boodschap die door de eeuwen heen mensen wegvoerde uit zondige maatschappelijke verhoudingen waarin zwakgemaakten de dood wordt aangedaan.

Want Kerstmis 2006 staat onze grootste 'christelijke partij' voor de keuze of ze Nederland een enigszins sociaal beleid wil aanbieden of nog verder aan de markt wil prijsgeven. En Nederlandse christenen en kerken staan voor de keuze of ze een politieke partij de christelijke waarden laten uitverkopen en bepalen wat christelijk is. Niet alleen of we plek bieden aan vluchtelingen, ook hoe we plek bieden aan vluchtelingen zegt iets over onze beschaving.

Tijdens de herdenking van de brand in het cellencomplex op Schiphol vertelden overlevenden hoe ze hun burens hoorden schreeuwen. Hoe de rook kwam en hoe het stil werd. Hoe ze door het luikje konden kijken en wanhopige ogen zagen maar geen sleutels hadden om de deur te openen. Hoe ze de nacht gehuld in een deken en sommigen zelfs op blote voeten in een luchtkooi hadden doorgebracht. Hoe ze hadden gehoopt naar een ziekenhuis te gaan en toen in de tweepersoons cellen van de transportbussen van Justitie waren geperst en naar andere gevangenis waren overgebracht. Hoe iemand daar had meegemaakt dat ze op de alarmknop hadden gedrukt omdat ze

hoorden dat in de cel ernaast een groepsvruchtcracht aan de gang was en de bewakers niets hadden gedaan omdat ze opdracht hadden om na 17 uur de cellen niet meer te openen. Hoe.....

Andere sprekers wezen op de inferieure detentieomstandigheden en rechtspleging waar vreemdelingen aan bloot gesteld worden vergeleken met mensen die vast zitten wegens echte misdaden.

Toen ik kort daarop in de Goelag Archipel van Solzjenitsin las, trof deze zin mij pijnlijk: Wanneer het beeld van prikkeldraad rondom onveroordeelde mensen eenmaal voor de geest is gekomen, ligt het voor een energiek verstand ook in de lijn het benodigde woord te vinden: con-

centratiekampen! Solzjenitsin heeft het hier over de eerste kampen die de Bolsjewieken in 1918 oprichtten, een kwaadaardige kern die uitzaaide in de Stalinistische hel.

Ik vermoed dat Solzjenitsin onze monarchie buitengewoon zegenrijk vindt en dat hij onze nog steeds relatief milde grensgevangenis als een noodzakelijk kwaad ziet om de status quo niet al te erg aan het schommelen te brengen. Hij hekelde bourgeois jongetjes zoals ik op sarcastische toon omdat ze niet voldoende stil stonden bij het adagio 'tel uw zegeningen' maar vol verontwaardiging het onrecht onder het Tsarisme of het Tsarisme zelf bestreden, want kijk eens

wat voor hel er van kwam. Toch treft zo'n zin mij pijnlijk als ik de namen hoor van de in deze brand omgekomen mensen, deels voormalig en toekomstig rijksgenoten, als ik de overlevenden zie en hun verhalen hoor, als je zo in de loop der jaren heel wat mensen leert kennen die in grensgevangenis hebben gezeten, gewone mensen zoals u en ik, als je een nacht bij het prikkeldraad waakt: 'prikkeldraad rondom onveroordeelde mensen' is niet alleen gevaarlijk voor wie er achter verdwijnen, maar blijkt ook een gevaarlijke ontwikkeling voor een hele samenleving in te kunnen luiden.

Frits ter kuile

Maria, Koningin van de Vrede voor Christenen én Moslims

In de Koran is Maria, moeder van Jezus, de enige vrouw die met naam genoemd wordt. Zij wordt maar in liefst 17 hoofdstukken kort of langer vermeld. Hierbij een impressie.

Eén van de 114 soera's of hoofdstukken van de koran is genoemd naar Maria: Soera 19. Daarin staat ook het verhaal van kerstmis vermeld. Net als de christenen geloven de moslims dat Jezus op een wonderlijke manier is geboren. Eerst kwam de boodschapper van God met het bericht van een kind. Maria was aanvankelijk niet zo enthousiast: nog geen baan, geen huis, ja zelfs geen man: "Hoe zou ik een jongen krijgen, terwijl geen mens mij aangeraakt heeft; en ik ben geen onkuis vrouw". Maar zij werd natuurlijk toch zwanger, zoals wij allemaal al weten, en ging naar een afgelegen plaats. Geen ziekenhuis of kliniek, zelfs geen familie bij de bevaling. Toen maakten de weëën dat zij naar de stam van een palm ging. Zij zei: "Ach, was ik maar eerder gestorven en was ik maar volstrekt in vergetelheid geraakt. Maar hij [de slimme lezer weet het al: Jezus is intussen geboren en neemt het initiatief over] riep haar van onder haar vandaan: "Wees niet bedroefd, jouw Heer heeft onder jou een beekje geplaatst. En schud de stam van de palm naar je toe, dan zal zij rijpe dadels op je laten vallen..."

Woestijn en dorst

Geen koude en vorst, ijzel en sneeuw in dit kerstverhaal, maar hitte van de woestijn en de daarbij komende dorst. Geen Jozef ook in de buurt: waarom is die helemaal verdwenen? In de eerste eeuw van het christendom werd de mens Jezus steeds goddelijker gezien. Bij de vele stromingen, die er toen ook al waren, was die van de monofysieten, die slechts 'in één natuur geloven', die Jezus alleen maar als God konden erkennen. Dat menselijk lichaam waar Hij een tijd in had vertoefd, was slechts een armzalig omhulsel van het eigenlijke. Daarom kon de Zoon Gods natuurlijk niet negen maanden in

staat van wording verkeren en dan nog tussen de ingewanden van een vrouw. Daarom geloofden sommige monofysieten, dat Maria maar heel kort (enkele uren) zwanger was geweest: na de boodschap van de engel meteen al de geboorte! Toen mijn vrouw dat hoorde zei ze: zo wil ik eigenlijk ook nog wel een keer een kind krijgen! Niet dus, een wonder moet een uitzondering blijven.

Het christendom heeft zijn Mariallegenden dus niet exclu-

wordt uitvoerig over haar eigen jeugd gesproken in een beeldentaal die wel niet rechtstreeks aan de bijbel maar wel aan de apokriefe, christelijke kindheidsevangelies is ontleend. Daar wordt verteld, dat Maria een dochter was van zeker Imraan. Zijn vrouw kreeg de baby Maria pas na lang wachten en na een gelofte dat zij het kind aan God (lees: aan de dienst in de tempel) zou toewijden.

opgelost door een soort kluis tegen de tempel van Jeruzalem aan te bouwen. Daar kon de jonge Maria verblijven, volgens de Koran onder de voogdij van Zacharias. Maar er gebeurden wonderlijke dingen: 'Telkens als Zacharias bij haar in het heiligdom binnenkwam vond hij proviand bij haar.' (3:37) Hij verdacht anderen er van dat zij ook binnen konden komen, maar Maria verzekerde hem dat zij alleen bleef als een soort kluisenares,

waardigheid en uitverkiezing, wordt er in het Proto-Evangelie van Jakobus een soortgelijk orakel vermeld om een echtgenoot voor Maria te vinden. Alle kandidaten moesten hun wandelstok inleveren, maar alleen die van Jozef ging bloeien. In de Koran worden voor de selectie van de voogd van Maria rieten schrijffennen gebruikt. Voor 'rietpen' wordt hier hetzelfde woord gebruikt als in de vaak als eerste soera beschouwde: 96:4, waar gesproken wordt over God die met de schrijffennen heeft onderwezen. Sommige commentaren gaan er van uit dat het hier gaat over de aanwijzing van Zacharias als voogd van Maria, zoals vanaf vers 3:37 is beschreven. Veel oudere verhalen betrekken dit vers op het volwassen worden van Maria (of eerste menstruatie op de leeftijd van 12 jaar), ter gelegenheid waarvan een nieuwe voogd of echtgenoot moest worden gekozen. Ibn Ishaq vermeldt dat de gekozen als opvolger van Zacharias een ascet was, Djoeraidj 'een timmerman van de zonen van Israël'. Toch een soort Jozef-figuur dus.

Onze grote verhalen

Al deze Koranteksten en latere moslim-legenden benadrukken een zeer belangrijk punt: vanaf het begin is er een sterke verbondenheid geweest tussen jodendom, christendom en islam. Het zijn niet alleen drie 'Abrahamitische religies', maar alle grote verhalen van de bijbel vinden we in de Koran in een eerbiedsvolle bewerking terug. Het zijn dus drie leden van de verschillen uitvergroot. Dat is een keuze. Mij dunkt, het is in het belang van de waarheid én vooral van de lieve vrede dat wij het goede bij elkaar zoeken en eerder vrienden dan vijanden willen maken. Ook Maria, die wel vereerd wordt bij katholieke als Koningin van de Vrede moge ons daarbij helpen.

Karel Steenbrink publiceerde ook: *De Jezusverzen in de Koran* (Zoetermeer: Meinema, 2006, € 17.50), waar alle verzen over Jezus en Maria in de Koran nauwgezet worden besproken.

sief in bezit. Zoals het christendom zelf is voortgekomen uit het jodendom, zo is de islam feitelijk gezien de opvolger van jodendom en christendom. Zo beschouwen de moslims zichzelf ook en zij zien Mohammed al aangekondigd in het 14e hoofdstuk van het Johannes-evangelie, waar een 'Helper' wordt aangekondigd. In het huidige felle debat over de plaats van de moslim-wereld tegenover het westen worden de verschillen tussen islam en christendom stevig uitvergroot. Daarom is het goed te zien op hoeveel punten moslims eigenlijk even dicht bij westerse christenen staan als bijvoorbeeld tegenover Armeense of Iraakse christenen.

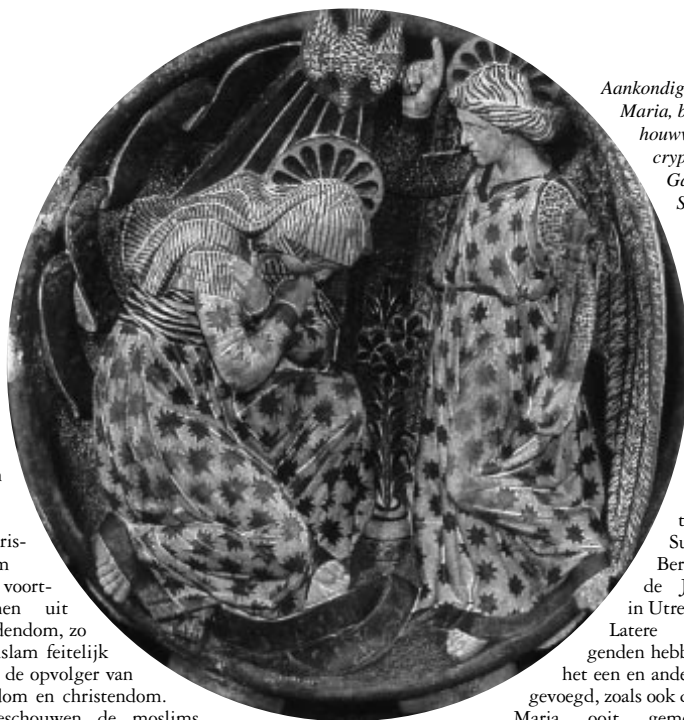
Zo ongeveer het Samuël-verhaal dus. Maar ja, het was geen jongen maar een meisje dat geboren werd. Laconiek spreekt de Koran daarover: 'Toen zij haar geboorte had, zei zij: Mijn Heer ik heb een meisje geboort! God wist het best wat zij geboort had en het mannelijke is niet als het vrouwelijke.' (Koran 3:36). Op zich best een aardige opmerking, dat Maria's moeder het niet aan God had hoeven te zeggen, die immers alles al weet! Maar het was wel een probleem, want een meisje kan niet dienen in de tempel, zoals Samuël dat wel kon. Het probleem werd

zoals in vroeger tijden Suster Bertken aan de Jacobikerkerk in Utrecht zat. Latere moslimlegenden hebben er nog het een en ander aan toegevoegd, zoals ook de vraag of Maria ooit gemenstrueerd heeft. Maria wordt namelijk in de Koran 'rein' genoemd en dit wordt zo sterk en fysiek uitgewerkt, dat ze nooit op die manier onrein geworden zou zijn. Je kunt maar ergens aan denken! Overigens is dit een punt, waar de meeste moslims ook niet aan denken. Per slot van rekening: Jezus en Maria zijn belangrijke figuren binnen de islam, maar toch als de voorbereiding op de zending van Mohammed, die hen is opgevolgd.

zoals in vroeger tijden Suster Bertken aan de Jacobikerkerk in Utrecht zat. Latere moslimlegenden hebben er nog het een en ander aan toegevoegd, zoals ook de vraag of Maria ooit gemenstrueerd heeft. Maria wordt namelijk in de Koran 'rein' genoemd en dit wordt zo sterk en fysiek uitgewerkt, dat ze nooit op die manier onrein geworden zou zijn. Je kunt maar ergens aan denken! Overigens is dit een punt, waar de meeste moslims ook niet aan denken. Per slot van rekening: Jezus en Maria zijn belangrijke figuren binnen de islam, maar toch als de voorbereiding op de zending van Mohammed, die hen is opgevolgd.

Jozefs wandelstok

Naar het verhaal van Numeri 17, waar de staf van Aäron ging bloeien als teken van zijn hoge

Aankondiging aan Maria, beeldhouwwerk in de crypte van Gaudi's Sagrada Familia in Barcelona

Maria in de kluis

We vinden namelijk nog meer Maria in de Koran. In soera 3

Wij horen bij elkaar, kerken, geloof en integratie

Het is de titel van een nieuwe brochure van de projectgroep Integratie van de Raad van Kerken in samenwerking met de vereniging van migrantenkerken Samen Kerk in Nederland (SKIN).

Het is een brochure geworden om mee aan de slag te gaan in de praktijk. Het

samen leven vergt inspanning. In debatten en spanningen van de afgelopen jaren spelen religie en geloof een invloedrijke rol. Religie en geloof vragen speciale aandacht bij het werken aan integratie. De Raad van Kerken en SKIN hebben gezamenlijk onderzoek gedaan naar integratie en de rol van religie. In hoofdstuk 1 wordt de visie op

integratie vanuit de kerken gegeven. Hoofdstuk 2 schetst drie voorbeelden uit de praktijk van 'integratie in actie'. In het 3de hoofdstuk worden aan de hand van de vierslag 'ontmoeten - vieren - leren - dienen' voorbeelden en suggesties gedaan hoe integratie te doen. De brochure is bestemd voor leden van

lokale raden van kerken, gemeenten en parochies en voor voorgangers van autochtone en migrantenkerken. De brochure kost 4,50 euro en is onder vermelding van de titel te bestellen bij: Raad van Kerken in Nederland, Wilhelminalaan 5, 3818 HN Amersfoort (tel. 033-4633844, rvk@raadvankerken.nl).

Kroniek 1946

Indonesië-Nederland (december, januari, februari 1946/47)

Met het einde van de Tweede Wereldoorlog zette de bevrijdingsstrijd van Indonesië in. M.a.w. toen Nederland zijn bevrijding vierde, werd de aanloop genomen naar wat later "politioele acties" ging heten. Als Kerk en Vrede willen we de gebeurtenissen 60 jaar na dato "op de voet volgen". Een chronologie:

1946, december

- 2 Tijdens de geallieerde bezetting van Indonesië zijn in totaal 13.373 Indonesiërs gesneuveld, dat zijn 15 maal meer dan gesneuvelde Nederlanders en Britten.
- 5 Soekarno verklaart dat de overeenkomst van Linggad-jati geen enkele wijziging brengt in de positie van de Republiek

- 5 In het proces tegen Japanse oorlogsmisdadigers in Tokio beschuldigt de Nederlandse aanklager W.F.G. Borgerhof Mulder de Japanners ervan, de onafhankelijkheid van Nederlandsch-Indië, na de overgave, te hebben georganiseerd.
- 7 In afwachting van de behandeling der overeenkomst van Linggad-jati in de Staten-Generaal voeren voor- en tegenstanders een felle actie
- 10 De regering verklaart de overeenkomst van Linggad-jati te aanvaarden
- 11 De staat van beleg voor o.a. Celebes wordt afgekondigd. Terreuracties tegen mensen die samenwerken met Nederland worden beantwoord met contraterreur. Op Celebes leidt dat tot buitensporig gewelddadig optreden.

- 12 De Soedanese Volksbeweging eist een vrije staat.
- 18 Republikeinse burgermeester van Buitenzorg, zijn secretaris en twee assistenten worden door Nederlandse militairen gearresteerd
- 19 Nederlandse troepen bezetten het republikeinse radiostation te Buitenzorg, wegens het verspreiden van berichten welke in strijd zijn met de geest van het bestand.
- 20 Tweede Kamer keurt het regeringsbeleid inzake Indonesië goed. Motie Rommegoes van Nater
- 18-22 Conferentie van Den Passar. Oprichting van de staat Oost-Indië
- 27 Lt-gen. Spoor keert zich in een kerstboodschap tegen de opvatting dat het optreden der Nederlandse soldaten in Indonesië in tegenstelling zou staan tot het "Vrede op Aarde" verder: "Uw echtge-

- noten en zoons zijn niet hierheen geroepen om oorlog te voeren om te veroveren en te verslaan, om gewin te zoeken op aarde. Zij verrichten een werk des vredes."
- 31 Opperbevelhebber der republikeinse strijdkrachten gen. Soerdirman kondigt de voortzetting van de strijd aan.
- 1947, januari
- 2 Van Mook; "de verklaringen van Soerdirman kunnen alleen maar leiden tot nieuwe strijd. Geweld als machtsmiddel kan soms nodig zijn teneinde onredelijken te dwingen naar rede te luisteren."
- 3 Aanval van Prof. Gerbrandy op de regering en Van Mook.
- 14 Indonesische regering machtigt de Indonesische delegatie tot tekenen van Linggad-jati.
- 27 Commissie-generaal hervat

besprekingen. Overeenstemming inzake de militaire maatregelen die genomen moeten worden om de toestand te verbeteren.

31 Generaal Spoor verklaart dat het bestand niet wordt nagekomen

Februari

- 5 Nederlandse troepen bezetten Krian met gebruik van zware wapens.
- 10 De Indonesische regering verwerpt de Nederlandse Interpretatie van Linggad-jati.
- 12 Van de Indonesische legerleiding is de order tot het "staakt het vuren" uitgegaan.
- 25 Soekarno tijdens een bijeenkomst van het voorlopige Parlement der Republiek: "de Republiek wil slechts dat de Nederlanders haar hun vertrouwen schenken en inzien dat de Indonesiërs in staat zijn hun eigen land te besturen".

ma 4 dec 2006 t/m za 30 dec 2006 - Amersfoort

Tentoonstelling 1000 vredesvrouwen uit alle werelddelen. Ihkv. het internationale project '1000 PeaceWomen' en op basis van het gelijknamige boek: 22 carousels met elk 48 kaarten met foto's en teksten. Nederlandstalige catalogus beschikbaar. Zie www.1000peacewomen.org. Openbare Bibliotheek De Zonnehof, Zonnehof 12. Org: 1000 PeaceWomen/project/Vrouwen voor Vrede. Info: 033-4622755. E-mail: vrouwenvoorvrede@antenna.nl. Web: www.vrouwenvoorvrede.nl.

zo 10 dec 2006 - Amsterdam - 19:00

Hip-Hop evenement Rap-4-Justice Festival, met Ali B, Yes-R, Lange Frans en Baas B, Lady D, DAM, Sagol en Ramallah Underground. Nederlandse, Palestijnse en Israëlische rappers rappen 4 justice op de dag van de mensenrechten! Voor jou hoeft deze revolutie niet langer een ver- van-je-bed-show te zijn... Melkweg, Lijnbaansgracht 234a, Amsterdam tel: 020-531 8181, www.melkweg.nl. € 5,-. Org: United Civilians for peace www.unitedcivilians.nl. Info: 030-8801534. E-mail: ucp@icco.nl. Web: www.rap4justice.nl.

di 19 dec 2006 - Den Haag - 13:00

Actie Actieve Stilte-actie tegen armoede
We lopen zwijgend om de gebouwen heen, een weg van de lange adem. Met veel of weinig, 5 of 25, of wie weet meer. Daarna gaan we iedere derde dinsdag van de maand door. Weer of geen weer. Aanmelden hoeft niet; de oproep versprei-

den wel.. Verzamelen op het Plein bij het Binnenhof. Elke 3e dinsdag van de maand! Org: Initiatief van 4 mensen uit Den Haag e.o.. Info: Madeline Andringa 078-6317861/ Elly van Santen 06-14831673/ Norga Simons 070-5117530. E-mail: wzejnhertz@hotmail.com. Web: www.stichtingclip.nl.

do 21 dec 2006 - Amsterdam

De Humanistische Beweging gaat op 21 december op de Dam in Amsterdam een 'levend vredesteken' vormen als statement tegen nucleaire bewapening. web: www.nucleaireontwapeningnu.tk

zo 24 dec 2006 - Eindhoven

Fakkeltocht Voor tolerantie en respect
Jaarlijkse fakkeltocht, waaraan duizenden mensen deelnemen.

t/m zondag 31-12 stille waken voor vrede en gerechtigheid en tegen oorlog en wapenhandel, o.a. in Utrecht, Groningen, Amsterdam, Den Haag, Wierden, IJmond/ Beverwijk, Amersfoort, Enschede, Zutphen, Koudekerke en Deventer. Zie www.vrouwenvoorvrede.nl.

di 2 jan 2007 t/m wo 31 jan 2007 - Groesbeek

Tentoonstelling 1000 vredesvrouwen uit alle werelddelen
Ihkv. het internationale project '1000 PeaceWomen' en op basis van het gelijknamige boek: 22 carousels met elk 48 kaarten met foto's en teksten. Nederlandstalige catalogus beschikbaar. Zie www.1000peacewomen.org.

Agenda

Gemeentehuis. Org: 1000 PeaceWomen/project/ Vrouwen voor Vrede. Info: 033-4622755. E-mail: vrouwenvoorvrede@antenna.nl. Web: www.vrouwenvoorvrede.nl.

za 6 jan 2007 - Beverwijk - 12:00-12:30

Stiltekring In plaats van geweld, stilstaan voor de vrede en ruimte voor dialoog.
Stiltekring waarbij we stilstaan bij het geweld in de wereld waar dan ook en waarbij we oproepen om ruimte te scheppen voor dialoog. We staan een half uur, maar korter meedoen kan natuurlijk ook.. Breestraat nabij C&A. Org: De Raad van Kerken, het Vredesplatform en de werkgroep 'Moslims en Christenen'. Info: 0251 253866 (Cees van der Steen). E-mail: c.vandersteen@wanadoo.nl.

vr 12 jan 2007 - Amsterdam - 10:00-11:00

Op 11 januari is de gevangenis op de Amerikaanse legerbasis te Guantanamo, Cuba, vijf jaar in gebruik. De gevangenen worden hier zonder rechtsgang vastgehouden en onmenselijk behandeld. Er zullen kleine demonstratie worden gehouden bij het Amerikaanse consulaat op het Museumplein in Amsterdam met de volgende boodschap: Als de Amerikaanse regering bewijs heeft dat de honderden mensen die daar zitten een misdaad hebben begaan, dan moeten ze in beschuldiging worden gesteld en een eerlijk proces krijgen. Als er geen bewijzen zijn, moeten

de mensen worden vrijgelaten. Ook moeten ze niet gemarteld worden en moeten hun ondervragers ter verantwoording kunnen worden geroepen als dat wel gebeurt. info bij het Jeannette Noël Huis, 020-6998996, vraag naar Frits.

vr 12 jan 2007 t/m zo 14 jan 2007 - Leiden

Festival Praktisch Activisme
Nieuwe acties, nieuwe kansen! Tijd om de koppen weer eens bij elkaar te steken rond thema's als: G8, verkiezingen, wapenbeuren, etc. De nadruk ligt vooral op praktische zaken. Org: Mutipleks. E-mail: paf@multipleks.org.

di 16 jan 2007 - Randstad - 19:30-22:00

Optreden Salman Ahmad
De eerste Islamitische rocklegende met songs over vrede en verzoening. Tevens fragmenten uit de documentaire The Rock Star and the Mullah, over zijn gesprekken met islamitische leiders die zijn muziek willen verbieden. € 45,-/€ 31,50 voor lezers Ode. Org: The Project Network. Web: www.ode.nl.

do 18 jan 2007 - Amsterdam - 20:00

Informatie-avond Een ander Europa is mogelijk. Mmv. Annie van der Gaag (Vrouwen voor Vrede) en Tuur Elzinga (XminY). Buurthuis Lydia, Roelof Hartplein 2a.

vr 19 jan 2007 - Utrecht - 15:00

1528, 3500 BM Utrecht; telefoon: 030-2316666; fax: 030-2714759; Email: secretariaat@kerkenvrede.nl; www.kerkenvrede.nl

Abonnement

Leden van Kerk en Vrede ontvangen Vredesspiraal gratis.
Een abonnement op het blad kost € 15 per jaar. giro 435382

Lay-out en druk

Narratio, Gorinchem

ISSN-nummer: 1574-2725

Colofon

Vredesspiraal is het kwartaalblad van de Vereniging Kerk en Vrede.

Redactie

Jan Anne Bos, Héleen Broekema, Willie Gardien, Leen van den Herik, Yosé Höhne-Sparborth, Gerda Langereis (eindredactie), Piet Vliegthart

Aan dit nummer werkten verder mee:

Abe Tijs, Arjan Vliegthart, Karin

Dauber, Willie Gardien, Karel Steenbrink, Frits ter Kuile, Jan Schaafe

Redactie- en administratieadres

Vredesspiraal, Postbus 1528, 3500 BM, Utrecht
Telefoon: 030-2316666, fax: 030-2714759
Email: vredesspiraal@kerkenvrede.nl

Kerk en Vrede

Kerk en Vrede is een landelijke vereniging van mensen die binnen en buiten de kerken actief zijn voor ontwapening en geweldloosheid. Het alom heersende geloof in geweld – ook binnen de kerken nog niet over-

wonnen – moet weerlegd en ontzenuwd worden. Elke poging tot (christelijke) rechtvaardiging van militair geweld en van voorbereiding daartoe verhindert de dienst der verzoening waartoe kerken en christenen geroepen zijn.

Als u het werk van Kerk en Vrede onderschrijft en wilt steunen, meldt u dan aan als lid of donateur.

Leden betalen tenminste € 36,50 per jaar (inclusief een abonnement op Vredesspiraal en een aantal keer per jaar een ledenbrief).

Kerk en Vrede, Obrechtstraat 43; Postbus

De nieuwe regering van Nicaragua zal werken voor verzoening en voor de versteviging van de handelsrelaties met de landen van de wereld. Dat is de belofte die de overwinnaars, de Sandinisten (FSLN), in de verkiezingen uitspraken.

Yosé Höhne Sparborth

In de jaren 80 haalde dit kleine land in Centraal Amerika regelmatig de voorpagina's en gaf het hoop aan velen in de wereld. Foutte beslissingen die de Sandinisten namen, deels gedwongen door de oorlog en door de boycot die de VS dit land opdrongen, brachten barsten in het roze beeld. In 1990 verloren de Sandinisten de verkiezingen tegen Violeta Chamorro, de kandidate die door de VS naar voren was geschoven. Het volk wist dat enkel met de keuze van Chamorro de oorlog en de boycot zouden stoppen. Nu kiest het volk weer voor de Sandinisten en dus voor de revolutie. Zo lijkt het althans.

Nicaragua is van geen internationale betekenis meer. Het ene deel van de wereld is daar opgelucht over, het andere deel teleurgesteld. Of inmiddels onverschillig. En het politiek-economische lot van Nicaragua lijkt op dat van andere allerarmste landen in het zuiden. Op zich dus niet belangrijk genoeg om er op deze plek aandacht aan te besteden. Maar een term die in de vredesbeweging een heel bepaalde lading heeft, "verzoening", was de enige boodschap in de campagne van het FSLN. En dan kan het zin hebben te kijken wat er onder de vlag van die term gebeurde.

Neoliberalisme

Onder Violeta Chamorro kwamen de "vrijhandelszones" het land in: grote fabriekscomplexen uit de VS, waar in volledige wetteloosheid voornamelijk vrouwen werken voor erbarmelijke lonen, te lange dagen en zonder vormen van veiligheid. Bovendien zijn deze bedrijven tot een minimum aan belastingafdracht op de winsten verplicht. "De verzoening" die Daniel Ortega nu proclameert, begon onder pre-

OPGEDRONGEN VERZOENING

Nicaragua is een land van vulkanen en moerassen

sident Alemán (1996-2001), die zich in die vijf jaar ruim \$130 miljoen toeigende. Ortega sloot met hem een Pact waarin ze wederzijds elkaars macht versterkten. Het FSLN kreeg een grote macht in enkele nationale instituties zoals de rechterlijke macht. Alemán had geen last meer van stakingen en opstanden, en hem werd een zetel in het parlement verzekerd als hij de verkiezingen van 2001 zou verliezen. Een zetel in het parlement geeft in Nicaragua immuniteit voor vervolging. Samen veranderden ze bovendien de grondwet, waardoor het mogelijk werd voor een partij om al met 35% van de stemmen in een eerste verkiezingsronde de overwinning op te eisen. Dat is precies wat de FSLN nu kon doen, met een resultaat van 38%. Het betekent dat 62% niet op Daniel Ortega stemde!

In 2001 koos het volk voor de liberaal Enrique Bolaños, die beloofde een eind te maken aan de corruptie. Hij ontnam Alemán diens immuniteit, en deed hem een proces aan. Maar noch Bolaño, noch de VS waren in staat van Alemán de miljoenen terug te vorderen die hij

het land had ontroofd. Daniel Ortega ontzegde president Bolaño zijn parlementaire steun in reactie op de aanval op Alemán. Het land was daardoor feitelijk vijf jaar bestuurloos, omdat zijn president machteloos was.

In de afgelopen vijftien jaar heeft het neo-liberalisme zich breed gemaakt in Nicaragua. "De economie groeit", maar in een land met 70% werkloosheid, minimumlonen van \$70 per maand voor werkenden, en ruim 70% informele handel, betekent dat feitelijk dat de formele economie voor 20% van de bevolking groeit, op kosten van de 80% van de bevolking die overleven in het informele circuit.

Geen alternatief

Daniel Ortega is erg omstreden. Niet enkel als partijleider, ook als man. Al in de jaren 80 was in de kringen rond hem bekend dat hij dagelijks zijn stiefdochter Zoilamerica misbruikte. En er zijn meer klachten bekend. Enerzijds zorgde dit gegeven ervoor, dat misstanden als incest en seksueel misbruik in de openbaarheid worden geproblematiseerd, an-

derzijds is het verschijnsel zo breed aanwezig in de Latijns-amerikaanse cultuur, dat slechts een deel van het volk daarom tegen de Sandinisten koos.

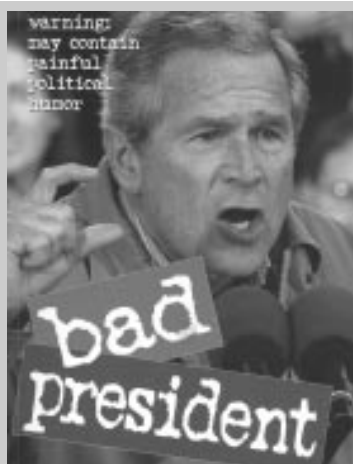
"Was er een alternatief?", is de vraag die veel gesteld is. Daniel Ortega is geen alternatief, is een veel gehoord antwoord. En er was een alternatief. Een deel van de Sandinistische leiders richtten de MRS op, de Beweging van de Hernieuwde Sandinisten. Onder hen Ernesto Cardenal en Herty Lewitis, zeer populair burgemeester van Managua. Maar Lewitis overleed plotseling drie maanden voor de verkiezingen. Zijn tweede man was Jarquín, lelijk, vele jaren dienst in het buitenland, geen dief. Goud-eerlijk. Maar volstrekt onbekend. Na vijftien jaar hachelijke avonturen waarin het volk veel verloor, koos 38% voor het bekende: het gezicht van Daniel Ortega, de herinnering aan de goede tijden van de revolutie, ook al was het toen oorlog. Maar iedereen ging naar school, iedereen kon naar de arts, iedereen had een huisje. Het eten was schaars, maar iedereen kreeg te eten.

Troon en altaar

Kardinaal Obando y Bravo bestreed de Revolutie. Ortega is nu zeer katholiek, de kardinaal zijn beste vriend. Ze geven elkaar macht. Troon en altaar zijn stevig verstrengeld, zelfs medische abortus is enkele weken geleden strafbaar gesteld zowel voor moeder als arts. De zondag na de verkiezingen ging Ortega naar de kathedrale Hoogmis en liet zich in de kerk interviewen. Zijn tweede man is Jaime Morales, die indertijd de Contra's financieerde. Nicaragua kende dienstplicht in die oorlogstijd. Veel mannen vooral hebben ledematen verloren, of als soldaat, of als contra. De twee grote mannen die hen de oorlog instuurden om elkaar kapot te schieten, zijn nu dikke vrienden. Samen sterk voor goede handelsrelaties. Dat is de verzoening.

In de Salvadoraanse kerk hebben ze het uitgetoet. In de jaren negentig, geproclameerde verzoening. Het bleek een andere manier van onderdrukking tegenover dezelfde slachtoffers, negeren van hun traumatische ervaringen en emoties ook.

Verzoening is een proces, dat vanuit beide partijen moet worden aangegaan. Het vraagt om erkenning dat er iets te vergeven valt, wie vergeving nodig heeft, waarvoor. Verzoening vergt een proces waarin de slachtoffers zich bevrijden van hun slachtofferschap, waarin agressors en machthebbers afzien van hun macht en agressie. Dat allemaal is niet aan de orde in Nicaragua. Het volk dat al enkele malen verraden werd, zal weer verraden worden. 90% van de rechters zijn FSLN-leden, parlementsleden zijn immuun en incasseren daarvoor \$5.000 per maand. Nicaragua is een land van vulkanen en moerassen.

BAD PRESIDENT

Op het vliegveld George Bush, Houston, Texas verkopen ze een interessant boekje over president Bush. Foto's van Bush en naaste medewerkers, met korte teksten die hen allerlei woorden in de mond leggen die goed bij de situatie van de foto passen, die tevens verraden welk soort beleid er feitelijk steekt achter wat in de VS en in de wereld gaande is dankzij de VS.

Na drie foto's volgt telkens 'the sad truth' (de vreselijke waarheid) in weinig woorden.

Feiten op een rij gezet die het beleid Bush helder maken: de oorlogen en het sociaal economisch beleid spelen een flinke rol. Bijvoorbeeld: "de stafchef van Defensie, GENERAAL Eric Shinseki, had in 2002 berekend dat er 400.000 mensen nodig zouden zijn om Irak stabiel te maken; Rumsfeld hield vol dat 140.000 mensen wel voldoende was".

Interessant om te lezen, de moeite waard om er achterheen te gaan. En eigenlijk ook een

voorbeeld voor hoe we in Nederland de kritiek op de Nederlandse en de Europese volksniveau koers zouden kunnen verwoorden. Een geslaagde combinatie van harde feiten en geweldige humor.

'Bad President', door R.D. Rosen, H. Prichett en R. Battles. Uitgeverij Workman Publ. New York, isbn -13: 978-0-7611-4620-9, 160 pag., \$ 10.

Europa ter discussie

Komend voorjaar, op 25 maart om precies te zijn, bestaat de Europese Unie (inclusief zijn voorlopers) 50 jaar. Tijd voor feestje. Tijd voor bezinning. Waar moet het heen met die Europese Unie en wat is er eigenlijk gebeurd met de idealen van destijds. Europa als vredesproject. Als teken van de verzoening tussen Frankrijk en Duitsland.

Het is reeds een paar keer in deze Vredesspiraal aan de orde geweest: van de levendige discussie over de Europese Unie, die tijdens het Grondwet-referendum in het voorjaar van 2005 plaatsvond, is een dik jaar later niets meer overgebleven. Zelfs niet tijdens de verkiezingen. Ook de aangekondigde brede maatschappelijke discussie over Europa lijkt een schone dood gestorven. En ondertussen gaan de ontwikkelingen in Europa gewoon verder. Ook de militarisering. Europa blijft voor velen een ver-van-mijn-bed-show, terwijl, het wordt ook al zo vaak

gezegd, Europa zich steeds meer aan ons opdringt. Niet alleen de landbouwsector, maar ook het hele buitenlands en veiligheidsbeleid wordt steeds meer door Europa bepaald. En dat betekent dat de vredesbeweging zich meer met die Europese beleidsbepalers zal moeten bezighouden en met de

manier waarop dat beleid bepaald wordt. Want nu de Grondwet niet is aangenomen, kan het met die beleidsbepaling nog verschillende kanten uitgaan.

Rond de inhoud van dat Europees buitenlands en veiligheidsbeleid en de wijze waarop het tot stand komt, heeft Kerk en Vrede dit najaar een brochure gepubliceerd: "Blijft Europa een vredesproject of wordt het een militaire onderneming?" De term

"Vredesproject" slaat natuurlijk op de idealen van weleer. Wat is er van die idealen overgebleven? Wat wordt er bedoeld met Europa als waarden-gemeenschap?

Het boekje kunt u natuurlijk gewoon bij ons bestellen om zelf te lezen, maar een andere mogelijkheid om bijvoorbeeld komend voorjaar een bijeenkomst in uw kerkelijke of vredesgroep te organiseren rond Europa als vredesproject. Dat kan naar aanleiding van het 50-jarig bestaan van de EU, ter voorbereiding van de Derde Europese Oecumenisch Assemblée in september 2007 in Sibiu (waar de rol van Europa in de wereld één van de centrale thema's zal zijn) of in het kader van het Oecumenisch Decennium 'To Overcome Violence' dat in 2007 op het Europese continent focuseert. Aan een dergelijke bijeenkomst verlenen we als Kerk en Vrede graag onze medewerking. Neem daartoe contact op met het secretariaat van Kerk en Vrede.

Geen ontwikkelingswerkers met een geweer

Tijdens de algemene ledenvergadering van 13 mei 2006 startten we als Kerk en Vrede de campagne 'Geen ontwikkelingswerkers met een geweer'.

BON (aankruisen wat van toepassing is)

- noteer mij voor € 15 als abonnee op het kwartaalblad Vredesspiraal, daarmee ondersteun ik ook het werk van Kerk en Vrede; ik wacht met betalen op de acceptgiro
- noteer mij als lid van Kerk en Vrede voor € 36,50 per jaar ik ontvang dan de Vredesspiraal en de ledenbrief van Kerk en Vrede; ik wacht met betalen op de acceptgiro

Stuur mij:

- ... stuks de brochure 'Blijft Europa een vredesproject' à € 2
- ... stuks actiekaarten 'Geen ontwikkelingswerkers met een geweer'

bij het bestelde ontvang ik een acceptgiro

naam:

adres:

email:

Deze bon kunt u opsturen aan Kerk en Vrede, Antwoordnummer 4448, 3500 VB Utrecht (een postzegel mag, maar hoeft niet)

Zelf aan de slag!

Kerk en Vrede heeft een interessant en gevarieerd aanbod van workshops, trainingen en lezingen waar kerken, scholen en andere groepen gebruik van kunnen maken.

Afhankelijk van de leeftijd, grootte en interesse van de groep stellen wij in overleg een programma samen. De volgende thema's kunnen aan bod komen:

Voor tieners van 12 tot 16 jaar hebben we drie lessen met een verhaal, spelletjes, opdrachten en rollenspellen over 'dromen warmmaken', 'geweldloze com-

municatie' en Martin Luther King. Ook kan met een kleine groep (4 tot 12 personen v.a. 12 jr.) het spel RENT gespeeld worden, dat vooral vragen rond welvaart en milieu aan de orde stelt.

Voor jongeren van 16 tot 26 kunnen we trainingen geven in het omgaan met geweld. Andere mogelijke thema's zijn: 'rechten van het kind in Nederland', 'het wij-zij denken' en 'geloven en geweldloosheid'. Bij alle thema's wordt gewerkt met praktische oefeningen, opdrachten en rollenspellen.

De campagne was gericht tegen de voortvarendheid waarmee de Nederlandse regering militaire operaties, humanitaire hulpverlening en ontwikkelings samenwerking vermengt. Feitelijk betekent die vermenigting dat militaire operaties (vroeger ook wel 'oorlog' genoemd) als ontwikkelingswerk worden voorgeschoteld en dat er geld van ontwikkelings samenwerking naar defensie wordt doorgesluisd. Het is een beleid dat de Nederlandse regering ook op internationaal niveau propageert, bijvoorbeeld binnen de Europese Unie en binnen de Organisaties voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

De kaartenactie richt zich op de nieuw te vormen regering. Omdat er vervroegde verkiezingen zijn geweest, krijgen we op het secretariaat van Kerk en Vrede regelmatig de vraag of de campagne nog loopt. Het antwoord is dat de campagne blijft doorlopen tot er een nieuwe regering is (naar verwachting maart of april komend jaar). U kunt dus nog steeds tekenen (ook op onze website), actiekaarten bestellen of ons uitnodigen voor een bijeenkomst om nog eens nader in te gaan op de achtergronden van de campagne. Geen stad ligt ons te ver. Onlangs mochten we die achtergronden nog uitleggen op een bijeenkomst van de Vlaamse vredesbeweging in Brussel.

Verder kunt u ook bij Kerk en Vrede terecht voor een avond (of dag) over 'Israël - Palestina: de strijd om het Beloofde Land', een training campagne voeren, een rollenspel Moslims - Christenen (in samenwerking met Islam en Dialoog), een workshop 'omgaan met agressie door frustraties' (met veel lichaamswerk) en lezingen met discussie over 'onze angst voor hoofddoeken' of 'militarisering en Europa'.

Maak gebruik van dit aanbod en neem contact op met Ank Muller: a.muller@kerkenvrede.nl of bel Kerk en Vrede.

Tien jaar geleden verklaarde het Internationale Gerechtshof in Den Haag dat kernwapens tegen het internationale recht indruisen en dat staten verplicht zijn om in goed vertrouwen kernontwapenings-onderhandelingen te openen en te voltooien. Om onze Minister van Defensie er aan te herinneren dat er nog steeds kernwapens op de vliegbasis Volkel liggen, stonden wij verkleed als rechters met een spandoek op de stoep van zijn ministerie. Toen we een dagvaarding kregen omdat we niet waren weg gegaan nadat de politie ons sommeerde, schreef onze advocaat, Meindert Stelling, aan de rechter: "... dat er de nodige tijd voor deze rechtszaak ingepland diende te worden en dat wij het onder andere wilden hebben over de actieve collaboratie van de rechterlijke macht aan de misdadige voorbereiding van het gebruik van nucleaire massavernietigingsmiddelen. Een verschijnsel dat in overeenstemming is met het historische gegeven dat, wanneer het gaat om misdaden waarvoor politieke machthebbers verantwoordelijk zijn en die worden uitgevoerd met staatsinstellingen, derhalve om systeem misdaden (een door professor Röling in de wetenschap geïntroduceerd begrip n.a.v. de grote misdaden tijdens de Tweede Wereld Oorlog), deze slechts kunnen plaatsvinden doordat de rechterlijke macht weigert zijn rechtshandhavende taak te vervullen. Zo weigerden Duitse rechters zich uit te spreken over de moorden in het kader van het euthanasieprogramma van de Nazi's en achtte onze Hoge Raad een nucleaire aanval op steden - dus een aanval rechtstreeks op de burgerbevolking, hetgeen evident strijdig met internationaal recht - niet bijvoorbaat misdadig".

Voordat de rechtszaak begon, liet de rechter mr. Stelling binnenroepen en eiste van hem dat hij die alinea terug nam. Meindert deed dat natuurlijk niet, waarop de rechter zei hem bij de orde van advocaten aan te zullen klagen. Even later liet de rechter de aangeklaagden binnenroepen. Wij waren als rechters gekleed opgepakt en kwamen nu ook als rechters gekleed de rechtszaal binnen. Tot mijn verwondering kon de rechter dit helemaal niet waarderen, riep om extra parketpolitie en sommeerde ons de zaal te verlaten, briesend dat hij de zaak tot nader order verdaagde.

Frits ter Kuile